

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasiło

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in odgovorni urednik:

JAKOB DIMNIK,

učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 16. in 17. Ljubljana, 1. kimovca 1897. XXXVII. leto.

Vsebina: Vinko Škof: Prolog. — Jakob Dimnik: Šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva v Ljubljani. — Dragotin Česnik: O Ebenhoehovem šolskem predlogu. — Praprotnikova slavnost. — Stenografični zapisnik o proračunski razpravi normalno-šolskega zaklada v kranjskem deželnem zboru. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listnica upravnništva.

Geslo: „Ne nazaj, ne navzdol, ampak naprej in navzgor“.

Prolog.

Zložil in pri abiturijentski akademiji dne 17. malega srpana 1897. leta govoril abiturijent **Vinko Škof**.

Končano delo, uk in trud končan!

Prostosti nam žari pogled željan.

Skrbi, ki ste grenile mlado nam življenje,

Izginite! Napočil je prostosti dan! —

Prostost! Kako to v srcu nam odmeva,

Kako nas dviga in ogreva!

Prispeli ste, oj, bratje, sestre mi,

Da v slogi končno združimo se vsi!

Današnji dan si vtisnimo v srce,

Današnji dan vesel nam praznik bodi —

Kdo ve, morda je praznik to poslednji!

Zakaj, ko iz svetá mladostnih let

Radostno stopamo v drugačen svet,

Zdaj bode se šelê pričelo

Navdušeno in sveto delo!

In dela tega krašni plod

Uživaj naš slovenski rod! —

Sto upov nam srečé goji,

Sto vzorov v duši nam brsti —

Saj nam pomlad prekrasna zeleni!

Od njenih cvetov vsak sadú obilo si obeta

A ko nam potekó mladostna leta,

Izigne cvetje in zelenje vse nam iz srcá.

V vasici gorski, daleč od svetá

V ponižni hišici samevam . . .

Oj, sam! — In vendar nisem sam! —

Saj spremlja me na potih vseh gorjé,

Gorjé, ki dan in noč mori srcé! —

O, zamorjen je cvet mladostni.

Izginila iz srca, jedva vznikla je pomlad,

In s cvetjem njenim je uničen sad!

Izpolnila se mi od sto željá

Nobena ni, iz nad neštetih

Rodilo se mi je morjé gorjá! —

Oj, bila le je krasna sanja,

Ko upal sem v mladostnih dneh. —

In zatopim se zopet v sanje mladih let,

Ko srečen storil prvi sem korak med svet.

Delil sem z brati bratsko srečo,

In bile drage so sestré,
Ki tuje jim bilò gorjé! —

Sedaj jaz vendar nisem sam, ki se borim,
Ki tu v samoti pozabljen za narod svoj
trpim. —

Mogoče brat, ki je le vzore si gojil,
Ki srce je, kot jaz, si z upi sladkimi pojil,
Takisto čuti zdaj in misli, da je sam!

On hrepeni po istem zmotru svetem,
Ki svet jedin i meni je.

Mladostnih nad, ki jih gojil je v srcu vnetem,
Ovarale takisto so ga morebiti vse! —

Iz misli te se spet rodi pomlad brsteča,
Srcé mi pomladi se, nova sreča
Cveté mi v prsih, ki nosile prej so le gorjé!

Kako mi raste moč, poprej veneča,
Kako mi spet kipi srcé,
Iznova mlade si goji željé!

Užiga znova plamen se krepostni,
Oko v mladostnem ognju mi žari,
In zopet upov sto srcé goji! —

Tako spomin me na današnji dan
Omlajal bo, krepil mi moč,
In v srce omlajeno vlival nov pogum

In čistil bo mi vzore, bistril umi,
Netil mi v srcu čustva sveta,
Ki zdaj gojim v mladostnem ognju jih zvestó.

Neznaten je in majhen ta naš zbor,
A vsako srce sveti svoj goji nam vzor!
Ta vzor nam je naš borni rod,
Njegova sreča nam je zinoter!

Oj, narod moj bo vstal krepak,
Iz praha bo rod bedni vzrastel jak,
Že v duhu zrem, kako mu raste moč,
Ko združen pod trobojno mu zastavo
Pogumno stopa v sveti boj.
In narod moj je prost! —
Kot cvetko nežno si goji vrtnar ljubeče,
Priliva ji, da srcece drobnó
Ne vsahne ji, tako i mi ljubó
Gojiti hočemo mladino narodu skrbnó.
Iz te mladine vzraste rod krepkejši,
Glej, nova doba, časi veselejši in srečnejši
Zdaj mojemu naródu zacvetó!

A ne samo za narod svoj in jezik sveti
Mladino nežno hočemo razvneti,
Mi svoji Avstriji smo zvesti sini,
Nam oče vsem je svetli car,
Naródom zvestim blag vladar!
Zato ljubezen domovinsko hočemo buditi,
V ljubezni domovinski Avstriji vzgojiti
Le krepke, zveste sine,
Branitelje nam mile domovine.
Narodom svojim On je oče, ne vladar,
Takisto šoli oče je ljubeč vsekdar!
Zato njegova naj zastava slavna
I nam zastava sveta bo!
V okrilju njenem bratje, sestre si bodimo
In večno ji zvestobo prisezimo
In družno v bratski slogi
Besede svete ponovimo vsi:
Vse za dom in za cesarja
Za cesarja blago — kri!

Šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva v Ljubljani.

Ustanovila „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ v proslavo in
spomin na plodonosno 50 letno vladanje Njih Veličanstva cesarja
Franca Jožefa I.

(Poročal pri IX. Zavezini skupščini v Celji dne 4. vel. srpana t. l. Jakob Dimnik,
učitelj v Ljubljani).

Slavni zbor!

Prežalostna resnica je, da naš stan navzlic temu, da stojimo že
na koncu razsvetljenega 19. stoletja, ne uživa še tiste veljave
in ugleda, ki mu gre po vsej pravici. Res je sicer, da je slo-
vensko učiteljstvo v svoji „Zavezi“ in v svojih društvih že mnogo

storilo za svoj ugled, vendar vse naše prizadevanje ne bo imelo poprej zaželenega uspeha, dokler ne bomo imeli vsaj tolikih plač, kakoršne uživajo državni uradniki zadnjih dveh, oziroma treh činovnih razredov. Pri nas je še vedno v veliki veljavi pregovor, da „človek toliko velja, kar plača“ in tudi besede našega pesnika, da „le petica dá ime sloveče“, imajo še vedno prav velik pomen.

Naše slabo gmotno stanje je tedaj prvi vzrok, da nas današnji svet — tudi, če je prepričan, da storimo svojo dolžnost ter koristimo narodu in domovini svoji — tako rad in po krivici gleda preko ramen. Ne smemo se pa plašiti teh prezirljivih pogledov, ampak združeni v naši „Zavezi“ trkajmo na merodajnih mestih toliko časa, da se nam ugodno reši to naše vitalno vprašanje.

Rešilo se nam pa bo naše gmotno vprašanje tem preje, čim bolj se bomo zavedali dolžnostij svojega stanu — ne samo v šoli, ampak tudi zunaj šole, in po pravici lahko trdim, da so dolžnosti zavednega in naprednega učitelja dandanes zunaj šole mnogo večje in težje, kakor v šoli. Žal, da imamo še precej takih tovarišev med sabo, ki še vedno mislijo, da je delovanje učiteljevo omejeno le med štirimi stenami, a zunaj šole se jim pa ni treba brigati ne za šolo in ne za naš stan, ampak jedino le za lastni „ego“ —.

Koliko jih je še med nami, ki so še vedno mnenja, da so naša društva nekaka „nebodijhtreba“ in ne samo, da niso njih udje, ampak še celo ovirajo njih razvoj, kjer le in kakor le morejo!

Ker sem že pri tem, bodi mi dovoljeno, da povem še par drugih vzrokov, vsled katerih trpi naš ugled tudi več ali manj. Vsak človek ima svoje slabosti; nihče ni brez njih, tudi učitelj ne. Da pa povzdignemo ugled stanu, moramo pred svetom in med sabo slabosti svojih tovarišev prikrivati, kakor le moremo in znamo. Sklenimo danes, da se bomo v bodoče trdno držali po tem pravilu ter imeli vedno pred očmi stvar t. j. ugled našega stanu, ogibali se pa vedno in povsodi osebnosti. Če nam je bilo treba kdaj sloge in medsebojnega spoštovanja, nam ga je treba posebno dandanes, ko nasprotniki naši komaj čakajo, da bi nas razdružili ter dobili potem poveljstvo nad šolo in učiteljstvom v svoje roke.

Več ali manj pa trpi naš ugled tudi zaradi tega, ker smo čestokrat prepohlevni in preponižni. Ponižnost je sicer lepa čednost, to pa le do gotove meje. Če se pa kdo kakemu drugemu stanu na ljubo ponižuje, temu manjka stanovske zavednosti, ker s takim postopanjem ne ponižuje le sebe, ampak tudi naš stan. Pred Bogom so vsi stanovi jednaki, in zato ne najdem vzroka, da bi dajali kakemu drugemu stanu prednost pred našim stanom. Vendar stan kot tak pa ne povzdigne človeka, ampak človek mora povzdigniti stan. „Nicht der Stand ehrt den Menschen, sondern der Mensch muss den Stand ehren“ — pravi

nemški pisatelj. Če pa gre učitelj rajši v družbo neučiteljev, kakor pa v družbo svojih tovarišev, s tem kaže, da se sramuje svojega stanu. Naravnost poniževalno za naš stan je tudi, če zahaja učitelj v družbo preprostih kmetских fantov ter se brati ž njimi. Našemu stanu tudi ni v čast, če opravlja učitelj službo mežnarja in ministranta. Znan mi je namreč slučaj, ko je šel učitelj s kaplanom v bližnjo podružnično cerkev, tamkaj lepo oblekel g. kaplana v mašno obleko, vzal mašne bukve, pozvončkal ter stregel pri maši. Seveda, ga je potem dotični g. kaplan povabil tudi na kozarec vina!! S takim postopanjem pač ni kazal svoje pohlevnosti in pobožnosti, ampak je naravnost poniževal stan učiteljski.

To bi bile torej nekatere rane na našem učiteljskem telesu, ki izpodjedajo in uničujejo veljavo in ugled našega važnega stanu. Skrb „Zavezi“ bodi, da jih leči in zdravi, kakor vé in zna — če ne drugače, tudi z najradikalnejšimi sredstvi.

Po tem uvodu, ki se mi je zdel neobhodno potreben, preidem šele k pravemu predmetu — k šolskemu muzeju.

Delovanje naše za ugled in veljavo našega stanu ne sme biti torej — kakor sem omenil zgoraj — omejeno jedino le med štirimi stenami, ampak sveta dolžnost slehrnega izmed nas bodi, da dela po svojih močeh tudi zunaj šole za šolo in stan. Hvala Bogu, med člani naše „Zaveze“ je ogromno število vrlih mož in zavednih tovarišic, ki ne zamude nobene prilike, ki se ne plašijo ne truda ne znoja ter ves svoj prosti čas vporablajo v to, da s svojim delovanjem koristijo šoli, našemu stanu in našemu narodu.

Marsikdo mora trpeti, seveda, v boju za naš ugled in naše pravice še celo preziranje in gmotno škodo, češ, učitelj delaj in trpi, o ugledu in pravicah svojih pa molči!

Kakor sem že rekel, je med slovenskim učiteljstvom mnogo delavnih članov, ki so že mnogo storili v korist našemu stanu, pa smo zopet preponižni ali pa premalobrižni, ker delamo premalo reklame za svoje delo, ki leži razkosano po raznih krajih naše domovine, vsled česar naš narod ne dobi prilike, da bi videl, kaj vse stori, premore in zna slovenski učitelj. Zberimo torej delo svojega uma in svojih rok, ki je izvršimo izven šolskega časa, v šolskem muzeji slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva, da pokažemo narodu in tudi nasprotnikom svojim, kaj vse storimo slovenski učitelji za razvoj ljudskega šolstva in ugled našega stanu. Prav lep čas in ugodna prilika se nam pa nudi za to delo prihodnje leto, ko bode praznoval naš presvetli cesar in vladar 50letnico Svojega plodonosnega vladanja. V trajen spomin na to srečno leto in v znak udanosti slovenskega učiteljstva do presvetlega vladarja in Njegove hiše, zbe-

rimo do prihodnjega leta vse, kar je storilo slovensko učiteljstvo za časa vladanja Nj. Veličanstva, cesarja Franca Jožefa I. v blagor ljudske šole in našega stanú. Združimo vse svoje sile, da otvorimo slovenski in istrsko-hrvatski učitelji v trajen spomin na cesarjevo 50letnico prihodnje leto v središči Slovenije — v beli Ljubljani — šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva, združenega v „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“, v kojem bodi razstavljeno delovanje naše v prid šole in našega stanu.

Kaj pa so šolski muzeji?

Šolski muzeji so nekake permanentne šolske razstave. Tak muzej so otvorili naši severni tovariši s Češke, Morave in Šlezije ob priliki češkoslovske razstave v Pragi l. 1895. Češko učiteljstvo je napredno učiteljstvo, katero uporabi vsako priliko, da koristi sebi in narodu svojemu. Da se pa povzdigne blagostanje naroda, v to so prvi pogoj dobro urejene šole. Da se pa ta namen doseže, mora dobiti učiteljstvo priliko, da se naobrazuje ter razširja svoje znanje. Prav izvrstna sredstva v ta namen so pa šolske izložbe in še boljša pa šolski muzeji. Stalnih šolskih izložb imamo več po Avstriji. Mesto Brno ima n. pr. lastno šolsko izložbo. Tudi v Ljubljani imamo že nekako stalno razstavo, ki je pa omejena samo na učila ter je združena z učili I. mestne šole; ustanovilo jo je vodstvo tega zavoda l. 1892. ter dobiva od mesta vsako leto 50 gld. subvencije. Žal, da bode morala zaradi pomanjkanja prostorov v šolske namene bržkone prihodnje leto prenehati.

Najstarejša stalna razstava slovenska je ona v Krškem, kojoj je ustanovilo „Pedagogičsko društvo“. Ta razstava je pa bolj lokalnega pomena, ker leži Krško preveč ob periferiji Slovenije. Če se ne motim, imajo tudi v Gradcu na ondotnem učiteljišču svojo stalno razstavo.

Začasnih šolskih razstav so pa razna učiteljska društva ob priliki glavnih skupščin že več priredila. Šlezijsko učiteljstvo je priredilo l. 1896. povodom praznovanja 25letnice tamošnjega deželnega učiteljskega društva krasno šolsko razstavo, ki je bila v čast in ponos šlezijškemu učiteljstvu. Ko je naša „Zaveza“ l. 1893. zborovala v Mariboru, smo videli na ondotnem učiteljišču izvrstno urejeno šolsko razstavo, ki je delala čast nje prireditelju g. ravnatelju Schreinerju in sploh spodnještajerskemu učiteljstvu. Pred tremi leti je priredilo tudi vodstvo učiteljišča v Gorici ob sklepu šolskega leta prav lepo razstavo.

Večjega pomena, kakor začasne, so pa permanentne šolske razstave in posebno pa še šolski muzeji. Poleg češkega šolskega muzeja v Pragi mi je znan tudi šolski muzej srbskega učiteljstva v Belemgradu. Ustanovilo ga je srbsko učiteljsko društvo „Učiteljsko

udruženje“ v spomin dobrotnika srbskega učiteljstva Jovana Gavriloviča, ki je podaril za vdove in sirote srbskih učiteljev 250.000 dinarov. V tem muzeji zbirajo srbski učitelji: 1.) Učila, ki so danes v rabi v srbskih šolah in v šolah drugih naprednih narodov ter učila, ki so se rabila v prejšnjih časih. — 2.) Učila, ki so jih izumili in naredili srbski učitelji. — 3.) Slike, načrte in modele šolskih poslopij, dvorišč, šolskih vrtov, današnje in stareje, srbske in drugih narodov. — 4.) Šolske potrebščine za pisanje, risanje i. t. d. — 5.) Šolarske izdelke iz pisanja, risanja, deških in deklških ročnih del, posebno takih, ki kažejo kak izreden uspeh. — 6.) Šolarske igrače in različne pripomočke za izvajanje telovadnih iger in sicer kupljene in take, ki jih otroci izdelajo sami. — 7.) Šolske knjige, pedagoška dela in pomožne knjige, domače in drugih naprednih narodov. — 8.) Zapiske glede historijskega razvoja srbskih šol, ki se nahajajo v starih šolskih zapisnikih in v arhivih. — 9.) Opise, slike in črteže raznih sedanjih in starejih šolskih običajev. — 10.) Kronika najvažnejših dogodkov glede šole in učiteljstva. — 11.) Posebna knjiga, v koji se zabilježuje, kar je storilo srbsko učiteljstvo izven šolske dolžnosti na književnem in kulturnem polju.

Tako je urejen šolski muzej srbskega učiteljstva v Belemgradu. Hrvatski učitelji sicer še nimajo svojega muzeja, pa se že pridno ukvarjajo z načrtom, kako bi čimpreje prišli do njega.

Pa tudi učiteljstvo raznih drugih narodov ima že svoje šolske muzeje. Švicarsko učiteljstvo si je n. pr. l. 1875. ustanovilo v Curihu, rojstnem kraju Pestalozzija, tudi tak šolski muzej ter ga krstilo „Pestalozzianeum“. Kako iz malega raste veliko, nam kaže posebno ta muzej. S početka je imel le nekaj šolskih listov naročenih, pa se je množil tako hitro, da je imel l. 1892. že 7500 dokumentov, ki se tičejo uprave in zakonodajstva švicarskega in 1800 komadov inozemskega šolstva ter 700 komadov izvestij različnih društev. Knjižnica je štela in sicer *a*) občna knjižnica 2400 zvezkov; *b*) ped. knjižnica 4200 zvezkov; *c*) zbirka poučnih knjig 3200 zvezkov izza časa pred l. 1860. in 2700 zvezkov po l. 1860.; *e*) zbirka mladinskih spisov 1200 zvezkov; *d*) Pestalozzijeva soba 1000 komadov rokopisov ter 1350 knjig in brošur o Pestalozziju.

Uprava „Pestalozzianeum“ je poverjena posebni komisiji. Ta komisija izbere izmed sebe ožji odbor (direkcijo), ki ima neposredno nadzorstvo nad zavodom. Književno osrednje glasilo „Pestalozzianeum“ je bilo sprva (1880—90) „Schweizer Schularchiv“, od te dobe do danes je pa „Schweizer Lehrerzeitung“. Komisija Pestalozzijeve sobe izdaje od l. 1880. „Pestalozzi-Blätter“. Res, iz malega zrna je izrastlo debelo deblo!

In če je bilo mogoče učiteljstvu drugih narodov toliko storiti za ugled šole in učiteljstva, sem prepričan, da nekaj tega storimo tudi slovenski učitelji lahko, samo nekoliko dobrega namena, resne volje in vstrajnosti je treba k takemu podjetju.

Ne trdim pa, da bi morali mi uredbo raznih šolskih muzejev posnemati v vseh točkah. Prikrojimo si slovenski šolski muzej našim razmeram primerno. Le začetni je treba in potem se bode stvar če bode stala na dobri podstavi, sama razvijala ter delala čast naši „Zavezi“ in vsemu slovenskemu in istrsko-hrvatskemu učiteljstvu.

V naslednjem bom narisal nekak načrt, kako bodi osnovan šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva, t. j.: ljudskih, vadniških in meščanskih učiteljev, srednješolskih profesorjev in šolskih nadzornikov.

Ta obsegaj te-le oddelke:

I. Pedagogiško literarni proizvodi slovenskega učiteljstva.)*

1. Dela in razprave o pedagogiki: a) Občno vzgojeslovje; b) Dušeslovje; c) Zgodovina vzgojeslovja; d) Šolsko zakonodajstvo in d) Šolsko zdravstvo.

2. Dela in razprave o didaktiki: a) Občno ukoslovje; b) Podrobno (specijelno) ukoslovje; c) Nazorni nauk, čitanje, računstvo, realije.

3. Učne in pomožne knjige: Abecedniki; Berila; knjige za zemljepis in zgodovino, za prirodoznanstvo in prirodoslovje, za risanje in pisanje, za deška in dekliška ročna dela.

4. Mladinski spisi: Teoretiški del o mladinskih spisih, o knjižnicah za mladino in o ljudskih (narodnih) knjižnicah, potem pravi mladinski spisi in sicer zabavni in poučljivi.

5. Perijodični spisi: Strokovni listi, učiteljski koledarji, šematizmi in ročni katalogi.

6. Godba in petje: Pesmarice, pevske šole, šolske, narodne in cerkvene skladbe.

II. Leposlovni in drugi proizvodi slovenskega učiteljstva.

III. Metodiško-tehnični proizvodi slovenskega učiteljstva.

1. Učila za otroške vrtce: Predmeti (modeli) in podobe za nazorni nauk, pletarska dela, izšivalna dela, omarice (stolpi) za stavljenje, modelirska dela, igre in igrače.

2. Učila za prvi razred: Podobe in predmeti za nazorni nauk, čitalni in računski stroji, table, pisalno orodje in zvezki za I. razred.

*) Naslovi člankov in spisov, ki so objavljeni po raznih časopisih, pa niso izišli v posebnih odtiskih, se bodo zapisovali v posebni knjigi s pisateljevim imenom, virom, kje so bili natisnjeni in letnico, kdaj so bili objavljeni.

3. Učila za srednjo stopinjo: Predmeti in podobe za nazorni nauk, čitalni stroji, nazorni pripomočki za domoznanstvo, učila za risanje in lepomis.

4. Učila za višjo stopinjo (meščanske šole): Modeli in podobe za nazorni nauk, aparati, oprave, predloge, karte, načrti, tabele, table, stojala itd. za računstvo, pisanje, zemljepis, zgodovino, prirodoznanstvo (somatologijo), prirodoslovje, kemijo, telovadbo, godbo, deška in dekliška ročna dela.

5. Učila za nadaljevalne tečaje, za obrtne šole, obrtne nadaljevalnice in obrtne strokovne šole: Modeli in podobe za nazorni nauk, predloge, zbirke vzorcev itd.

6. Učila za učiteljišča: Predmeti in podobe za nazorni nauk, aparati, karte, podobe za psihologijo, geografijo, zgodovino, prirodoznanstvo (somatologijo), prirodoslovje, kemijo, kmetijstvo, ročna dela za kandidate in kandidatince.

IV. Vzorni šolarski izdelki.

V. Učne knjige, ki so se rabile po slovenskih šolah.

VI. Učne knjige, ki se dandanes rabijo po slovenskih šolah.

VII. Učila, šolske in pomožne knjige, mladinski spisi in šolske potreščine, ki jih razstavijo trgovci in obrtniki.

VIII. Telovadno orodje in igrače, kupljene in narejene.

IX. Šolske klopi in drugo šolsko orodje, ki je razstavijo razni trgovci in rokodelci.

X. Slike, načrti in modeli šolskih poslopij, dvorišč in vrtov.

XI. Kronika najvažnejših dogodkov gledé na slovensko učiteljstvo in šole.

XII. Spominska knjiga, v katero se zabeležujejo važnejši dogodki in delovanje „Zaveze“ in drugih slovenskih učiteljskih društev.

Tako nekako bodi torej urejen šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva. V ta namen nam je pa treba denarja in zopet denarja. To je torej jedna izmed važnejših točk pri rešitvi tega vprašanja. Lepo bi pa bilo od nas, če glede dobave gmotne podpore sami pokažemo dobro voljo, in vsako k „Zavezi“ pripadajoče društvo bi moralo nekaj prispevati za naš muzej. Pa to bi bilo še vse premalo. Zato bi se moral obrniti direktorij za podporo do občinskega sveta ljubljanskega in do deželnih zborov v Ljubljani, Gradcu, Gorici in v Poreču. In kakor podpira šolski muzej srbskih učiteljev naučno ministerstvo, se obrnemo lahko tudi mi na vis. c. kr. naučno ministerstvo za redno letno podporo. Preskrbeti bi bilo muzeju tudi zanesljivo vodstvo, koje bi bilo sestavljeno iz jednega častnega predsednika, dveh predsednikov, dveh podpredsednikov, tajnika in blagajnika, dveh namestnikov in jednega pokrovitelja. Vsak oddelek muzeja bi

moral imeti zopet svojega oskrbnika. Oskrbniki bi bili ljudski, vadniški, (meščanski) in glavni učitelji (učiteljice) v Ljubljani ali iz bližnje okolice.

Za predsedniška mesta se bo treba ozirati poleg t. č. predsednika „Zaveze“ tudi na t. č. deželne šolske nadzornike, ravnatelje učiteljišč in župana ljubljanskega.

V dosego tega predlagam te-le resolucije:

1. „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ ustanovi v proslavo in spomin na plodonosno 50letno vladanje Njih Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. v Ljubljani šolski muzej slovenskega učiteljstva ter ga slovesno otvori leta 1898. ob priliki X. glavne skupščine, ki se ima vršiti v Ljubljani.

2. Slavni direktorij „Zaveze“ se obrni z okrožnico do vseh okrajnih učiteljskih društev, da bi blagovolila prispevati prvo leto po 10 gld., vsako nadaljno leto pa po 5 gld. za šolski muzej in sicer toliko časa, dokler bo muzej potreboval te podpore.

3. Slavni direktorij se obrni s prošnjo za podporo na slavni občinski svet deželnega stolnega mesta Ljubljane, na deželne zборе v Ljubljani, Gradcu, Gorici in Poreču in na vis. c. kr. naučno ministerstvo.

4. Direktorij „Zaveze“ se pooblašča, da v sporazumljenju današnjega poročevalca poišče potrebne prostore za šolski muzej v Ljubljani ter imenuje potrebno število članov v vodstvo šolskega muzeja.

5. Slavnemu direktoriju se naroča, da sestavi v sporazumljenju današnjega poročevalca potrebna navodila, pod kakimi pogoji naj se pošiljajo razne pošiljatve za šolski muzej v Ljubljani ter imenuje začasni osnovalni odbor.

Predno pa zaključim svoje poročilo, preidem zopet na uvod, v kojem sem omenjal nekaj napak in ran na našem telesu. Lepše pa gotovo ne bomo mogli okrasiti „šolskega muzeja slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva“, če si poleg stvari, ki jih bomo razstavili v našem muzeji, razstavimo in ucepimo v srcih svojih stanovsko zavednost in stanovski ponos, da storimo torej vse, karkoli bi utegnilo povzdigniti naš stan. Prizadevajmo si opustiti vsako napako, ki škoduje ugledu našega stanu. Stanovska zavest in ponos prešinjajta sleharnega izmed nas, potem smemo prepričani biti, da bo lepo uspeval naš muzej, ki bodi čast in ponos slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva ter prekrasen spomenik na 50letnico Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I., čegar geslo: „Viribus unitis!“ bodi tudi naše geslo! V to pomozi Bog!*)

*) Poročilo in vse resolucije so bile vsprejete jednoglasno in neizpremenjene.

O Ebenhochovem šolskem predlogu.

(Govoril pri glavni skupščini „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Celji, dné 5. vel. srpana 1897 nadučitelj **Dragotin Česnik.**)

Nalogo sem prevzel, govoriti pri letošnji glavni skupščini „Zaveze“ o znanem predlogu, katerega so v minulem zasedanju državnega zbora stavili člani nemške katoliško-ljudske stranke, poslanci Ebenhoch-Dipauli in tovariši. Zaradi zmedenih razmer, ki so zavladale v zadnjem zasedanji drž. zbora, ta predlog sicer še ni prišel do obravnave, pride pa prej ali slej gotovo na vrsto.

V slučaju, da se ta predlog vsprejme, zadal bi se slovanskim manjšinam sploh, posebe pa še slovenskemu narodu smrten udarec; v prvi vrsti pa je naperjen ta predlog proti ljudskemu šolstvu v obče, napram omiki in napredku ter napram samostojnosti učiteljskega stanu. — Zastopniki naroda slovenskega niso se vsi odločno oglasili proti prikritim nakanam nemško-katoliške stranke. Da, na žalost bodi zabilježeno, da so se našli celo ljudje, ki so ta predlog nekako radostno pozdravljali.

Tembolj pa je poklicano ravno slovensko učiteljstvo, da razjasni svojemu narodu, katerega ono v prvi vrsti vzgaja in uči, pogubno stran tega predloga. Naloga slovenskega učiteljstva je, označiti jedenkrat za vselej stališče, katero zavzema napram temu predlogu posebe, v obče pa napram vsem podobnim preosnovam sedanjega šolstva, ki bi merili na to, da se nivô splošne izomike na katerikoli način zniža, ter da se izroči ljudsko šolstvo in učiteljstvo nekompetentnim in nestrokovnjaškim krogom.

Ako hočemo imeti o zahtevah in nakanah Ebenhochovega predloga pravi pojem, je potrebno, da ga premotrimo točko za točko.

§ 1.

„Ljudska šola ima namen, vzgajati otroke pravno po naukih **njih vere**, razvijati njih duševno delavnost, jim dajati za njih napredovanje in daljnjo omiko za življenje potrebno znanje in izurjenost ter ustvariti temelj za vzgojo koristnih članov človeške družbe.“

Po naukih njih vere vzgajati, pravi se otroke po veri ločiti. Take šole se zovejo konfesionalne šole. Slovenski učitelji sicer nismo zoper konfesionalne šole v tem zmyslu, ker jih že itak imamo. V obče pa so take šole v Avstriji, kjer imamo toliko veroizpovedanj, neizpeljive, kar hočem v nastopnem pojasniti.

Iz navedenega § se da dvoje sklepati, in sicer: ali naj se za otroke verskih manjšin — in naj jih je še tako malo, vzemimo pet —

ustanove posebne šole s posebnimi učitelji, ali pa naj ostanejo ti otroci brez pouka.

Da bi gospoda a la Ebenhoch mislila na ustanovitev posebnih razredov ali celo šol za drugoverske otroke, na to ni niti misliti, ker bi bili s tem združeni večji stroški. Znano pa je, kako se gospodje ravno te baže ob vsaki možni priliki pritožujejo, da šola preveč „požre“.

Preostaja torej drugi sklep: otroci verskih manjšin naj bodo brez pouka.

To bi pa bila največja krivica, bodisi za katoličane ali za drugoverce. Vsi smo avstrijski državljani, ki imamo jednake dolžnosti, torej nam gredo tudi jednake pravice: vsem naj bode jednako odprta pot do izobrazbe. — V obče pa menim, da bi se na ta način uprav sistematiško vzgajala verska nestrpnost, netilo sovraštvo ter vzbujal verski fanatizem. Kako grozne posledice pa rodi ravno verski fanatizem, nam dovolj žalostno priča zgodovina. Šola pač ne sme imeti tega namena, gospoda moja. Ona naj nasprotno vzgaja medsebojno spoštovanje, iz katerega sledi vzajemno delovanje v človeško korist.

§ 2.

„Vsaka ljudska šola, za katere ustanovitev in vzdrževanje plačuje troške država, dežela ali občina, bodisi popolnoma ali deloma, je javen zavod in kot tak pristopen vsem otrokom, kateri morajo šolo obiskovati. Na drug način ustanovljene in vzdrževane ljudske šole so privatni zavodi. **Interkonfesionalne razmere ljudske šole ureja deželno zakonodajstvo.**“

Dandanes se je pojavilo teženje po federalizmu. Tudi mi Slovenci bomo gotovo zadovoljni, ako se nam posreči, da dosežemo narodno avtonomijo. Pri tem pa vendar ne gre stvar tirati do skrajnosti. Ako bi se n. pr. medverske razmere ljudske šole izročile deželnim zborom, zavladata bi po vsej širni Avstriji velika razlika v vzgoji, v mišljenji in v javnem življenji. Ravno v ljudskih šolah, torej pri vzgoji, mora vladati po vsej Avstriji nekaka jednotnost in vzajemnost, sicer je lahko ravno to povod razpadu do zdaj tako mogočne Avstrije. — Na Nižje Avstrijskem, Tirolskem itd. povsod, kjer imajo klerikalci, ali če hočete, Ebenhochovi pristaši, večino, upeljalo bi se prav gotovo cerkveno sonadzorstvo, ali bolje: nadzorstvo, dočim bi ostalo v drugih pokrajinah pri starem. Nam slovenskim učiteljem se torej vsaj za zdaj ni še treba bati pred cerkvenim nadzorstvom. Vendar je danes prav umestna prilika, da označimo svoje stališče. Jaz torej menim, da govorim iz srca vsega pričujočega učiteljstva, ako

izjavim: Slovensko učiteljstvo je odločno zoper cerkveno nadzorstvo in sploh zoper vsako nadzorstvo, katerega ne izvršujejo izkušeni pedagogi-strokovnjaki.

Duhovščina ima v obče o pedagogiki in metodiki premalo pojma, da bi nas mogla pravično nadzorovati. „Le čevlje sodi naj kopitar!“ — V največ slučajih bi bilo vse nadzorstvo navadna „sekatura“. Neodvisnost učiteljstva, avtoriteta, kolikor si jo je od l. 1869. s trudom priborilo, bila bi pokopana. Ali more pameten človek pričakovati, da naj ima učitelj pri takih razmerah veselje do poklica? Učitelj-strokovnjak v šolskih zadevah — bil bi le šolski sluga, ne pa glavni činitelj šole. Če pa hočejo dotični gospodje imeti učitelje za šolske hlapce, — potem nam je tudi jasno, v kaj naj se vzgoji šolska mladina! — Temu namenu pa se bomo odločno upirali mi, upreti se mu mora ves zavedni slovenski narod, vsak napreden državljan!

§ 3.

„Učni predmeti na ljudskih šolah so: veronauk, čitanje in pisanje, učni jezik, računanje v zvezi z naukom o geometriških oblikah, kar je iz naravoslovja najpotrebnejše in otrokom umljivo, prirodopis, zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom na domovino in na nje ustavo, risanje, petje in telovadba, katera je za dečke obligatna, za deklice neobligatna. Koliko je vsakega teh predmetov učiti, določa deželni šolski svet dogovorno z dež. odborom.“

Prvo, kar v tem § pogašamo, so ženska ročna dela. Do zdaj so se učenke na ljudskih šolah vsaj naučile najnavadnejših in v življenju najpotrebnejših ročnih del: pletenja, šivanja itd. Marsikatero uro, ki bi bila sicer brez dela minula, izpolnili so otroci s temi deli. — Na mnogih šolah so nastavljene tudi posebne učiteljice za ženska ročna dela. Kam poslej ž njimi?! Mnogim bi se odvzel jedini zaslužek, s katerim so se vzdrževale — in v nadomestilo bi jim bila dostikrat največja beda.

S poučevanjem ženskih ročnih del pa si je tudi marsikatera učiteljeva soproga pridobivala nekaj dohodkov, ki so v današnjih časih za učitelje že važen faktor.

Ne najdem skoro razloga, čemu so se ženska ročna dela izpustila. Morda pa iz posebne mrznje do vseh Evinih hčerá! —

Iz realij naj se vzame „najpotrebnejše in najumljivejše“, pristavlja se pa k sklepu: „Koliko je vsakega teh predmetov učiti, določa deželni šolski svet dogovorno z dež. odborom.“

„Dogovorno z dež. odborom“ pomeni isto, kar „z dovoljenjem dež. odbora.“

Od vsakega presojevalca ali zvedenca se mora gotovo najprej zahtevati, da je v dotični stroki dobro izvežban. O dež. odborih se pa ne more v tem slučaju kaj takega trditi. Pri izvolitvi v dež. odbor gotovo ne pride v poštev večja ali manja pedagoška izobrazbenost. In vendar naj ima v strogo pedagoških zadevah odločilno besedo deželni odbor in najkompetentnejša oblast v pedag. stvareh se prezira. Stvar je popolnoma razumljiva. Deželni šolski svet se gotovo ne bode toliko izpozabil, da bi delal na škodo ljudske šole. V deželah pa, kjer imajo Ebenhochovi pristaši večino, bode dež. odbor gotovo vse izbacnil iz lj. šolskih predmetov, kar bi utegnilo nasprotovati njihovim nazadnjaškim načelom. Realije bodo torej skoraj popolnoma odpravili. Realije delajo šolo mično in oživljajo ves pouk. To so tisti predmeti, ki otroku najbolj bistrijo um, ki ga rešijo spon neumnosti in praznoverja, ki ga uče spoznavati vsegamogočnost Stvarnikovo, ki ga varujejo raznih sleparjev in zapeljivcev.

Vprašam: Kaj je napotilo te gospode, da hote izbacniti iz šole te prekornostne predmete? Ali bi radi, da ostane prosti narod neveden, praznoveren in neumen? Tako mora človek soditi — četudi bi ne hotel! Sam sem slišal pri nekej priliki gospoda, ki je govoril zbranimu ljudstvu: „Tebi, kmetič, ni treba znati ne brati ne pisati, ni ti treba biti omikan, da le živiš po božji volji in dosežeš jedenkrat sveti raj!“ Da, gospoda moja, to bi radi imeli nekateri socijalni reformatorji: Živi, kmet, po božji volji, delaj, trpi in — molči! Kaj se pravi to drugega, kot izročati prosti narod kapitalističnim izkoriščevalcem! Vera bodi plašč in pod njim zatirajmo ubogo, nevedno ljudstvo. Če je to smoter dotičnih gospodov, potem: sramota jim! —

§ 4.

„Učne načrte za ljudske šole in vse, kar se tiče notranje šolske uredbe, določa naučni minister, zaslišavši dež. šolsko oblast in s privoljenjem dež. odbora.“

Tudi tukaj se prezira najpristojeja oblast, dež. šolski svet, a tudi samo naučno ministerstvo se postavlja pod kuratel dež. odborov. Čemu toliko nepotrebnih besedi! Mari bi gospodje kar naravnost povedali: deželni odbor ima vse pravice, tudi največje kozle streljati!

§ 5.

„Veronauk oskrbujejo in nadzorujejo pristojna cerkvena oblastva (predstojništva židovskih verskih občin). Deželna šolska oblast določa, dogovorivša z dež. odborom,

koliko ur je namenjenih veronauku, a najmanj morata biti namenjeni dve uri na teden, določiti pa mora to tudi dogovorno s pristojnim cerkvenim oblastvom (predstojništvom židovske verske občine), koder to zahteva deželna zakonodaja. V koliko naj učitelji uče veronauk, določa dež. zakonodajstvo dogovorno s pristojno cerkveno oblastjo (predstojništvom židovske verske občine).“

Glede veronauka ima cerkvena oblast tudi zdaj prvo besedo. A veroučitelji se prištevajo učiteljskemu osebju in so kot taki podrejeni določbam šolskega zakona. Predmeta samega se šolski zakon niti najmanje ne dotika, ampak le oseb.

Ta § pa določa: 1. da veroučitelji niso podrejeni šolskim zakonom, ampak samo cerkvenim, in 2. da določa deželno zakonodajstvo dogovorno s pristojno cerkveno oblastjo, v koliki meri naj svetni učitelji uče veronauk.

Ako hočemo, da je vzgoja uspešna, je neobhodno potrebno, da je vse na enem zavodu delujoče osebje podrejeno enakim postavam. Dostikrat se primerijo kake nekorektnosti med učiteljskim osebjem samim. Kdo naj v tem slučaju razsoja in preiskava pravico, cerkvena — ali svetna šolska oblast? Na ta način ne pridemo nikoli do miru in sprave, a trpi pri tem pouk in vzgoja.

Še večjega pomena pa je za učiteljstvo drugi del tega §, v koliki meri naj namreč posvetno učiteljstvo poučuje veronauk. V deželah, kjer bodo imeli pristaši Ebenhochovih načel odločilno besedo, se razume samo ob sebi, da se bodo v največji meri posluževali te določbe. Učitelji bodo postali faktični veroučitelji in duhovščina jih bode samo nadzorovala. Po mojem mnenji pristojna vendar pouk v veronauku v prvi vrsti duhovščini. Čemu se torej gospodje odkrižujejo ravno te prve svoje dolžnosti. Ali mar samo zaradi tega, da bodo „gospoda igrali“. Žalostno!

In tako smo, gospoda moja, srečno prijadrili nazaj v ono zlato dobo pred l. 1869. V ono dobo, katere se z britkostjo spominja marsikateri starejši učitelj, v dobo neprestanega poniževanja, (klečeplastva) in hlapčevanja. Jaz vem, gospoda moja, da so bile tudi izjeme; ali v obče se je zgodilo tako!

Naš stan sicer še ni na tisti stopinji, katera mu gre, zlasti v materijelnem oziru, ali samostojen je. Kot neodvisen stan pa stoji radostno v prvih vrstah, kjer je treba delati za čast in korist naroda; saj — če drugo ne, poplačajo mu obili trud lepi uspehi njegovega delovanja. In tisto, kar nam lajša naše delo, naš trud, je naša neodvisnost in samostojnost. Vzemite nam to in mi smo socialno in politično — mrtvi.

Napram takim težnjam, ki imajo namen, omejevati našo samostojnost, borili se bomo neodvisni slovenski učitelji do zadnjega diha. Trdno pa se zanašamo, da pri tem boji ne bomo osamljeni! —

§ 8.

„Naučni minister določa, zaslišavši deželno šolsko oblast in dogovorno z dež. odborom, a kjer to zahteva dež. zakonodajstvo, tudi dogovorno s pristojno cerkveno oblastjo (predstojništvom židovske verske občine), katere **učne knjige in čitanke** je dovoljeno rabiti v šoli. Izmed dovoljenih učnih knjig in čitank izbere deželna šolska oblast dogovorno z dež. odborom tiste, katere je rabiti.“

Kar sem v svojem govoru že poudarjal, se tukaj ponavlja. Naučno ministerstvo, dež. šolski svet, okrajni šolski svet, učiteljstvo, jedini pravi zastopniki pedagoških načel, so postranski faktorji. Glavno ulogo ima tudi pri določitvi učnih knjig deželni odbor, in kjer ta zahteva — torej v klerikalnih deželah — tudi cerkvena oblast.

Pravico, predlagati upeljavo učnih knjig so do zdaj imeli učitelji pri okrajnih učit. konferencah. In to je čisto naravno. Prvič so učitelji strokovnjaki in knjige lahko presodijo s pedagoškega stališča, drugič pa so učiteljem gotovo najboljše znane razmere in potrebe dotičnega okraja ali dežele. Na podlagi tega lahko najboljše presodimo, katera knjiga je našim razmeram najbolj pripravna.

Sploh pa, gospoda moja, ali se more našim ljudskošolskim knjigam predbacivati, da niso pisane v strogo verskem, pedagoškem in nravnem smislu? Da, naše ljudskošolske knjige so v mnogokaterem oziru bolj nravne, kot marsikatera nabožna knjiga, ki se tudi rabi v šoli. Se ve, naše čitanke so pa tudi napredne. Za gospode a la Ebenhoch se znabiti preobsežno obravnava prirodoznanstvo, zemljepis in zgodovina. Iz vsega njihovega prizadevanja se kaže pač konjsko kopito: šolo hočejo vporabiti kot sredstvo za svoje prikrite namene.

Učiteljstvo in ž njim vsak razumen človek pa stoji na stališču, ki je jedino pravo: učne knjige za ljudske šole presojajo naj in določujejo strokovnjaki — izkušeni pedagogi.

§ 21.

„Dolžnost, obiskovati šolo, začne se z dovršenim šestim letom in traja za vsakdanji pouk vsaj šest let; vse druge odredbe glede časa in načina obiskovanja šol določa deželno zakonodajstvo.“

Ako nas je hotela Ebenhochova stranka s svojim predlogom že po § 5. potisniti kar za 28 let nazaj, se ji nikakor ne moremo čuditi,

da predlaga samo 6letno šolsko dolžnost. S tem še bolj odkriva svoje reakcionarne težnje. V Avstriji je povsod upeljana 8letna šolska dolžnost, dasi v nekaterih deželah z olajšavami. Ponavljalna šola, katera se je v nekaterih krajih, kjer je bilo poprej šolstvo še premalo razvito, provizorno kot nekaj prehod k 8letni šolski dolžnosti ustanovila, morala bi se čez toliko let prav za prav umakniti s pozorišča.

Pričakovati je bilo torej, da se ponavljalna šola, ki itak nima skoraj nobenega pomena, odpravi in da se mesto nje še v onih malo krajih, kjer jo še imajo, odpravi iz prav tehtnih razlogov. Gospodje Ebenhoch in tov. pa niso samo to opustili, ampak celo predlagali, da se celo v onih krajih, kjer je 8letna šolska dolžnost faktično upeljana, šolska doba skrči za dve leti.

Vsakdo ve, da so otroci ravno v dobi od 12. do 14. leta najbolj dovzetni za šolske nauke. Nek g. katehet mi je sam pravil, da doseže pri otrocih te dobe najlepše uspehe tudi v krščanski nauku.

A tudi pokvarijo se otroci v teh letih najlaglje. Za marsikaterega otroka bi bila velika dušna in telesna sreča, ko bi bil v teh letih pod varstvom roditeljev in učiteljev, kakor pa v pokvarjeni družbi odraslih hlapcev in dekel. Koliko otrok se nravno pokvari v tovarnah in raznih drugih obrtnijskih in rokodelskih službah! Pač najbolje je, da ostane otrok v teh letih še pod nadzorstvom dóma in šole; tu naj se utrdi v veri, v naukih in nravnosti in potem naj si šele izbere pot v življenje, krepek na duši in na telesu!

Gospóda Ebenhochove vrste pa tudi vedno tožijo o verski mlačnosti kristjanov. Vprašam: kako se to strinja z okrajšanjem šolske dolžnosti? Ali dve leti manj veronauka nič ne pomenja?! Ali bodo otroci, ki se uče manj krščanskega nauka, boljši kristijani? Strast človeka slepi, in le strast je zamogla priversti te gospóde do tako žalostnega predloga.

In slednjič pridemo, gospoda moja, do zadnje točke tega predloga in to je:

§ 35, ki se glasi:

„Učno osebje učiteljišč sestoji iz ravnatelja, kateri vodi zajedno vadnico, iz dveh do štirih glavnih učiteljev, iz učitelja veronauka in potrebnih pomožnih učiteljev; imenuje jih naučni minister na podlagi terno-predloga, kateri sestavi deželna šolska oblast dogovorno z deželnim odborom. Učitelje veronauka imenuje najvišja cerkvena oblast, v katere okrožju se nahaja dotični zavod. Vadnični učitelji so dolžni sodelovati pri vzgoji učiteljiščnikov kot pomožni učitelji.“

Kakor povsod, nima torej tudi pri izbiranji učnega osebja za učiteljišča kompetentna šolska oblast po Ebenhochovem predlogu nikake veljave. Smejo se nastavljeni le s privoljenjem dež. odborov. Tako bodo v nekaterih deželah na učiteljiških poučevali najzagrizenejši „liberalci“, v drugih deželah pa fanatični „klerikalci“ ali pa hinavci.

Ne bode se gledalo na zmožnost, ampak na politično naziranje prosilčevo.

Klerikalne stranke bodo gotovo izbirale take učne osebe, ki se bodo znale stranki bolj prikupiti, ki bodo znabiti svoje versko prepričanje prodajale za dobre službe. To vidimo že zdaj v drugih okoliščinah.

Na ta način se bo uvela največja korupcija, godile se bodo krivice krivice. Breznačelni in nezmožni ljudje bodo vzgajali bodoče učitelje, samo da bodo znali vpiti: „Hvala Bogu, da nisem tak, kot je oni colnar . . .!“

In vzgojili bodo učitelje po pregovoru: „Jabolko ne pade daleč od drevesa.“ In ti „značajni“ in „verni“ učitelji bodo vzgajali narod po volji Ebenhochove stranke — in Ebenhoch e tutti quanti bodo — srečni!

Pa upajmo, da do tega nikdar ne pride, upajmo, da so za vedno minuli časi, ko so se pod plaščem in zaščitom sv. vere dogajale največje krivice.

Gospoda Ebenhochove stranke se kaj rada tudi sklicuje na priprosti narod, češ, da le-ta želi spremembe šolskega zakona. Ali to ljudstvo ni merodajno! Kajti to je oni del naroda, kateremu pravimo nerazsodna masa, katero se lahko preparira, za kar se hoče, ki drvi slepo za svojimi voditelji, kakor drvi čreda bebastih ovac za ovnomvodnikom — četudi v svojo pogubo.

Merodajen in kompetenten je v tem pogledu oni del naroda, ki teži za napredkom, za izobrazbo, z jedno besedo, katerega zovemo zavedni narod. To ljudstvo pa ne želi izpremembe šolskega zakona po Ebenhochovem receptu. To sem hotel še konstatovati. —

Preostaja mi še pojasniti, v koliki meri je ta predlog naperjen proti narodu slovenskemu.

Na Kranjskem, Štajarskem in Primorskem je slovensko oziroma hrvatsko ljudsko šolstvo lepo razvito, a tudi na Koroškem imamo v tem oziru zabilježiti nekaj pridobitev.

V slučaji, da se Ebenhochov šolski predlog vsprejme, bila bi pa stvar vsa drugačna. Ebenhochov predlog daje — kakor smo videli — v ljudskošolskih zadevah največjo oblast deželnim zborom, ozir. dež. odborom. Razume se, da bi deželni odbori na Koroškem, Štajarskem in v Primorji svojo pravico (!) takoj porabili v propast našega naroda, da bi se takoj pričela germanizacija ozir. poitalijančevanje slovenskih šol in po njih vsega našega naroda. —

Tako sem torej, gospoda moja, pojasnil in dokazal v teh kratkih potezah, da je šolski predlog, ki so ga stavili poslanci nemške kato-liško-ljudske stranke Ebenhoch-Dipauli in tovariši, naperjen proti na-šemu narodu, da je škodljiv v verskem oziru, da je nasproten splošni izomiki v obče in ljudskemu šolstvu posebe ter na-perjen proti neodvisnosti učiteljskega stanu.

Slovensko učiteljstvo je torej iz pedagogiškega, narodnega in verskega stališča zoper ta predlog. Proti temu predlogu pa mora biti tudi vsak zaveden Slovenec. Zato se trdno nadejamo, da v tem boji ne bomo osamljeni.

Moj govor je bil le obramba in odpor. Mislim, da me je vsak v toliko razumel, da nisem hotel nikogar žaliti ali celo napadati.

Na podlagi svojega govora si dovoljujem prositi slavno skupščino, da vsprejme naslednje resolucije:

I. Slovensko učiteljstvo, zbrano pri glavni skupščini „Zaveze slo-venskih učiteljskih društev na Kranjskem, Koroškem, Štajarskem in Primorskem“ v Celji dné 5. vel. srpana 1897 izjavlja:

1. Slovensko učiteljstvo stoji na stališču državnega ljudskošol-skega zakona z dné 14. vel. travna 1869. l., pozdravlja pa vsako pre-osnovo šolskega zakona v naprednem smislu.

2. Slovensko učiteljstvo je za versko šolo, kakoršno že imamo, namreč: Ves pouk naj je prešinjten, kakor do zdaj, z nauki sv. vere.

3. Slovensko učiteljstvo je za vzajemno in složno delovanje s častito duhovščino na polji ljudskega šolstva, izomike in napredka v prospah slovenskega naroda.

4. Slovensko učiteljstvo je odločno proti cerkvenemu nadzorstvu in proti vsakemu nadzorstvu, katerega ne izvršujejo pedagogi-strokovnjaki, najsi bodo posvetni ali duhovniki.

5. Slovensko učiteljstvo je odločno proti šolskemu predlogu, ka-terega so v minulem zasedanju drž. zbora stavili poslanci Ebenhoch, Dipauli in tovariši.

II. Direktorij „Zaveze slov. učit. društev“ se pooblašča, da v slu-čaju potrebe stori na merodajnih mestih vse, kar je mogoče, da pre-preči vsprejetje Ebenhochovega ali kakega družega sličnega predloga. Pozove naj vsa podredjena učiteljska društva k skupnemu odporu ter naj — v svrhu jednotnega postopanja — stopi v dogovor z vsemi avstrijskimi učiteljskimi zvezami.

(Dostavek uredništva: Navedene resolucije bile so z burnim odobravanjem soglasno vsprejete.)

Praprotnikova slavnost.

Dne 4. malega srpana 1897. l. je praznovalo naše „Slov. učit. društvo“ veličastno in pomembno slavnost: odkrilo je v Podbrezju na Gorenjskem v njegovi rojstni hiši svojemu ustanovitelju, pesniku in pisatelju ter starosti slovenskega učiteljstva Andreju Praprotniku spominsko ploščo. Iz vseh krajev naše slovenske domovine se je udeležilo te slavnosti slovensko učiteljstvo v častnem, mnogobrojnem številu; njemu se je pridružilo lepo število našega razumništva ter obila množica preprostega naroda — vsi smo se pa sešli z namenom, da izkažemo zasluženost čast jednemu najzvestejših, najboljših, najdelavnejših sinov naroda slovenskega.

Redko slavnost smo začeli s sv. mašo, katero je daroval v župni cerkvi podbreški tamošnji kapelan, g. Zabukovec,*) in pri kateri so peli učitelji Nedvədovo mašo „K Tebi srca povzdignimo!“ Po službi božji smo se zbrali vsi ob Praprotnikovi rojstni hiši, ob prijazni podbreški šoli. Ko je odpelo zbrano učiteljstvo Jenkovo „Molitev“, je stopil na govorniški oder učitelj Engelbert Gangl ter govoril tako-le:

Častita gospoda! Cenjene tovarišice! Dragi tovariši!

Bilo je dne 27. rožnika 1895. leta, ko smo se zbrali v tolikem številu, da izkažemo čast pokojnemu Andreju Praprotniku. Žalosten dan je bil to! Pomikal se je izpred stanovanja njegovega v Kopitarjevih ulicah v Ljubljani impozanten spreved, ki je spremil moža k zadnjemu počitku na pokopališče sv. Krištofa. Sešli smo se takrat od vseh strani, saj nas je klicala sveta dolžnost, da spremimo na zadnjem poti moža, ki je spremljal vse svoje žive dni pota naša bodisi z delom, bodisi z duhom svojim. Saj nam je znano, da je živel malo sebi, a več nam, katerim je bil vodnik, prvoboritelj za pravice naše, neumorno delaven, neupogljiv bojevnik za čast in ime, ki gre slovenskemu učiteljstvu in njega stanu, kateri je užival v pričetku Praprotnikovega učiteljevanja malo ugleda, malo svobode in malo vpliva.

In bil je potem 29. dan vinotoka l. 1896., da smo se zbrali drugič v slavljenje njegovega imena in spomina. Na pokopališču, ki mu je privoščilo miren prostorček, smo se sešli ter smo odkrili ob gomili njegovi spomenik. Dasi žalostna, je bila vendar vesela ta slavnost, saj je bila prvi vidni in trajni znak spoštovanja našega do blagega pokojnika! Preteklo je komaj jedno leto po smrti njegovi, in slovensko učiteljstvo ter prijatelji njegovi in častilci pokojnikovi so storili, da je bilo moči okrasiti grob njegov s sicer oskromnim kamenom, a vendar s spomenikom, ki ne kaže samo, da počiva v hladni zemlji učitelj,

*) Glej „Učiteljski Tovariš“ zadnje številko!

pesnik in pisatelj slovenski, temveč ki izpričuje tudi, da znamo ceniti svoje može, da se jih spominjamo še takrat, ko je že prestal pot njihovega zemeljskega trudapolnega in plodonosnega delovanja, in ko je že prerastla trava poslednje njihovo počivališče.

In ob tisti priliki smo očrtali v kratkih besedah življenje Praprotnikovo: le nekaj prizorov smo navedli iz obile množice, ki nam jih nudi dolga doba njegovega življenja. Ali zadostovalo je to, da je bil preverjen vsakdo: Vreden je mož takega slavljenja, a zasluži še več, še mnogo več!

In tako je prišel današnji dan! Združil nas je od vseh strani ob tej hiši — nas, ki smo si jednaki po stanu in vas, ki ste prijatelji temu stanu, vas, ki ste poznali pokojnika po licu, ki ste ga poznali in ga poznate po delih njegovih, ki gojite sveto spoštovanje do spomina njegovega — združil je tu tebe, narod slovenski, izmed katerega srede je zrastel pokojnik kot tvoj verni, ljubeči sin, in priklical je ta lepi dan semkaj tebe, mladina slovenska, kateri je bil Praprotnik najskrbnejši, najvestnejši vzgojitelj in učitelj! Navdaja nas ob tem hipu neko tajno čustvo, ki izvira iz ponosa, iz zavesti, da slavimo danes ime moža, ki se je popel iz preprostega naroda po lastni moči, po krepki volji svoji, po značajnem, neomajnem svojem prepričanju na visoko, prečastno mesto v našem narodu, ki mu ohrani izvrstno veden spomin na listih zgodovine svojega razvitka in napredka.

In tako nam plove pogled nazaj za mnogo desetletij! V tem divnem kraju naše slovenske domovine, kjer kipé ponosni gorski velikani v oblake, kjer veje zdrav planinski zrak, kjer je bila roka Stvarnikova posebno radodarna, ko je ustvarjala krasno prirodo božjo — tu je dahnil Bog ono lepo, veliko, mehko, plemenito, odprto dušo našemu možu, našemu Andreju!

Bil je to 9. dan listopada 1827. l., in v tej hiši je zatekla zibelka njegova!

In ta duša se je navzela že izza mlada navdušenja, ljubezni do prirode, do te lepe zemlje, ki je bila dom Praprotnikov!

A izognile se niso te trdo postlane zibelke Rojenice s svojimi darovi. Bile pa so tisti dan zlobne in neprijazne in uvrstile so novorojenca v ono vrsto človeštva, ki trpi od pričetka do konca svojega življenja. Na rožna, nežna ustna so mu nastavile kupo trpke pijače. Ali s prvim požirkom je zaplapolal v krvi njegovi ogenj vroče ljubezni do domovine in naroda slovenskega, neugašen ogenj one vzorne ljubezni, ki je bila vir in vzrok vsemu njegovemu delovanju.

V zgodnji mladosti svoji, v 18. letu, je začel z resnim delom. In bilo je ravno v tem kraju, kjer je začel poučevati in vzgajati mladino. Bil je takrat trd kruh učiteljski, trši nego je danes, a Praprotnik

je živel z dušo in s telom svojemu stanu: z dušo, v kateri je gojil jasno prepričanje, da vrši lepo in prekorigstno delo v prid človeštvu, s telesom, katerega moči je izrabljaj do skrajnosti, da je mogel izvršiti toliko blagih del in dejanj, ki so olajšala delovanje njegovim stanovskim tovarišem, ki so rodila obilico sadú.

In ob delu so tekli dnevi njegovi . . . Ali bilo je težko delo v onih dneih: Praprotnik je stal malone osamljen v boju, ki ga je bil za razvoj in napredek narodnega šolstva. Moral je imeti pač železno voljo, kdor je hotel takrat vstrajati na stališču, na katero se je postavil Praprotnik. Bil je prepričan do dna duše, da mora imeti narod narodno šolo, če se hoče govoriti o njegovi bodočnosti. In temu svojemu prepričanju je bil zvest do konca dni, in to njegovo prepričanje mu je zbudilo mnogo neprijateljjev, ki so ga napadali javno in zahrbtno, ki so uporabljali vsa sredstva, da bi ga vrgli in mučili na veke, kar je ustvarila njegova odločnost in njegov pogum. V tisti dobi se je izpremenilo naše ljudsko šolstvo bistveno. Državni zakoni so iztrgali ljudsko šolo iz cerkvenega varstva in jo podredili državnemu nadzorstvu. Neka čudna sapa je zavela med našim učiteljstvom. Kakor drevo na širem polju je stal Praprotnik sam: zaganjali so se vanj ljuti viharji zavisti in sovraštva — a niso ga omajali, niso ga prisilili, da bi odložil bojno kopje, da bi tako zbobnelo v nič vse, kar je že storil.

Zgodilo se je obratno!

Dolgo ni bil sam: mož do moža se mu je pridruževal, najprej samo s srcem, s prepričanjem, potlej javno in neustrašno. In ta vrsta se je množila in krepila bolj in bolj, rastla je vidno in mogočno kakor vihar, ki nastane iz lahke sapice, iz mehkega vetriča. Zmagal je duh njegov: danes vidimo to dolgo vrsto zavednega učiteljstva, ki se bori krepko za pravice svoje, za povzdigo svojega stanu, za procvit ljudskega šolstva; danes štejemo to ogromno število našega učiteljstva, ki ga krepí in vodi duh Praprotnikov, duh svobode, duh samozavesti! In še več! Naše učiteljstvo ni več osamljeno: med preprostim narodom, med našo inteligenco imamo dobrih prijateljjev, ne le prijateljjev po imenu, temveč prijateljjev s srci, iz prepričanja. In te je pridobilo učiteljstvu odločno delovanje, ki rodi svoj sad, zavednost, ki izvira iz krepkega značaja in značajnost, ki izvira iz jasne zavednosti.

In to vse je delo moža, ki ga slavimo danes: bodi mu to slavljenje iskrena, presrčna zahvala, kakoršno dolgujejo otroci dobremu očetu svojemu; bodi to slavljenje — dejal bi — sveta, vroča molitev, da mu dodeli Bog plačilo ob svoji sveti desnici za vse dobro, ki se nam je porodilo iz dela njegovega; bodi to slavljenje zaprisega, da ne odstopi slovensko učiteljstvo niti za las s pota, ki ga je odmenil in odkazal Praprotnik nam!

Slavna gospoda, oprostite, da ne govorim na dolgo o življenju Praprotnikovem: vse je že poznano kolikor toliko. Če pa hočem povedati v kratkih besedah mnogo, če ne vsega, naj ponovim besede, ki smo jih čitali ob njegovi smrti: S Praprotnikovim plodovitim, nesebičnim življenjem je ugasnila živa zgodovina narodnega slovenskega učiteljstva, kateremu je bil zgleden vodnik od prvega početka svojega učiteljevanja, neutrudljiv bojevnik za svete stanovske pravice, vzorno marljiv na polju šolskega napredka, šolske književnosti in omike . . .

To je široka meja vsemu njegovemu življenju in delovanju. Tu ga je dohitel potrtega na telesu, zdravega na umu tudi oni dan, ki smo ga omenili precej v pričetku tega govora: dan rešenja in pokoja.

Bilo je to 25. rožnika 1895. leta!

In ti, učiteljstvo slovensko, ki si zbrano danes tukaj, okrèpi se ob tem svečanem trenutku za težko svoje, za častno delo! Navzemi se duha Praprotnikovega povsem: spòji se ta blagi duh z duhom tvojim in krepčaj ti moči, kadar ti pridejo hipi duševne disharmonije. Trojen vzor nam bodi življenje Praprotnikovo: živel je šoli in stanu svojemu, živel je domovini slovenski in živel je skrben oče rodbini svoji.

Pa ti, narod slovenski, ki si se zbral, da poslaviš spomin tega odličnega moža — delaj takisto! S svojo močjo, z jekleno voljo, z neomajnim značajem se kaži vrednega, da ti teče po žilah kri slovenska, vroča, plemenita kri.

In ti, mladina, ki si bila toliko ljuba temu možu, za katere blaginjo je živel in delal, ceni delo onih, ki ti hoté dobro, bodi ponosna, da je tvoj jezik slovenski, da v njem prejemaš zlate resnice, svete zakone za bodoče dni! Tak je bil Praprotnik, ki se je dvignil od preprostega kmetiškega dečka tako, da ga — kakor vidiš — danes slavi ves slovenski svet!

Velik je bil naš slavljenec!

Padi torej, zavesa, in odkrij nam lice in ime moža, ki mislimo danes nanj vsi! — Kolikor smo si tudi neslični v tem hipu po intimnejših svojih čustvih, vendar jedno zjedinjuje sedaj vse: Tebi, Andrej naš, jasna zvezda na temnem obzorju našega narodnega šolstva, tebi, katerega spomin in ime smo prišli semkaj slaviti mi, ki smo preverjeni v dno duše o blagotvornem življenju tvojem, o tvoji nesebičnosti, o moštvu tvojem, tebi bodi med učiteljstvom našim in med narodom slovenskim večna slava, slava, slava! —

(Dalje prih.)

Stenografični zapisnik

o proračunski razpravi normalno-šolskega zaklada v kranjskem deželnem zboru.

II. Nadrobna razprava.

(Konec.)

Poslanec Kalan: Visoka zbornica! Že v finančnem odseku smo bili glede te točke, kako naj bi se povišale plače učiteljem, različnega mnenja in jaz sem že v finančnem odseku glasoval za predlog, katerega je tam stavil današnji gospod poročevalec, da bi se plače učiteljev IV. plačilnega razreda povišale za 50 gld. Svoto, katero je naračunal s tem, znašala bi nekaj čez 14.000 gld. Vsa višja potreščina pa, katero predlaga gospod poslanec Globočnik, je pa še nekoliko manjša. Torej jaz samo v utemeljevanje svojega današnjega glasovanja naglašam, da sem že v finančnem odseku glasoval za to, da se učiteljem IV. plačilnega razreda povišajo plače za 50 gld. in torej bom tudi danes glasoval za ta predlog gospoda poslanca Globočnika (Poslanec Hribar: „Dobro!“) za to, da se tudi učiteljem II. in III. plačilnega razreda primerno zvišajo te stanarine ali draginjske doklade. V utemeljevanje svojega glasovanja se tukaj ne spuščam v obširnejšo razpravo, ampak samo omenim, da tukaj nimam namena na prepričanje kakega učitelja vplivati in ne mislim zagovarjati postopanja urednika „Učiteljskega Tovarisha“ g. Dimnika.

Jaz po njem ne sodim učiteljev, ker so učitelji v društvu, kar jih je bilo treznejših, modrejših in previdnejših, sami obsojali to postopanje. Jaz le stojim na stališči, na katerem mora stali vsak poslanec, dasi namreč pri tem vprašanji učitelje predstavljam kot v narodnem oziru važen in imeniten faktor, kateremu imamo zaupati najdragocenejši zaklad, ki ga imamo, našo mladino, in zato je potreba, da tudi v gmotnem oziru, v kolikor dopuščajo finančne razmere naše dežele, podpiramo ta faktor, da ga ne more toliko materijelne skrbi, ker skušnja uči, da tam, kjer prevladuje skrb za vsakdanji kruh, izgineva tudi idealni vzlet in veselje do izpolnjevanja službenih dolžnosti in da pri tem ne trpi samo učiteljstvo, ampak zlasti tudi oni, o katerih tudi ne želimo, da bi trpeli, namreč naša mladina. Pritrjevanje na levi.

Ako glasujem za to povišanje, imam pred očmi, kako težavna je služba učiteljeva. Kdor je sam to skušal, kakor n. pr. duhovnik kot katehet, ta ve, kaj se to pravi, v takem zraku prebiti toliko in toliko ur na dan, in ta ve, koliko/truda in nabora ima učitelj z raznimi vrstami otrok, ki jih ima pred saboj. In če se pomisli, da se mora pri vsem tem učitelj glede svojega kruha takorekoč omejiti na 20 dni v mesci, drugih 10 dni pa naj si išče kruha ne vem kje, potem se mora pač priznati, da je opravičeno, da se nanj oziramo in da se potrudimo, da učiteljstvu pokažemo, da brez ozira na njegovo politično mišljenje velja za nas načelo, da je vsak delavec vreden svojega plačila, torej tudi učitelj. Poslanec Globočnik: „Dobro!“

To, gospoda moja, so razlogi, katere sem hotel navesti v opravičenje svojega glasovanja. Odobranje na levi.

Deželni glavar: Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar: Visoka zbornica! S častitim gospodom predgovornikom sem se strinjal v finančnem odseku in se strinjam tudi danes, kar se tiče glasovanja za oni mali priboljšek, katerega imamo letos dati učiteljem II., III. in IV. plačilnega razreda. Upam, da se bova ravno tako strinjala tudi takrat, ko bo šlo za definitivno uravnavo učiteljskih plač, kar se utegne zgoditi prihodnje leto. Kakor sem sklepal iz besed, ki jih je častiti gospod predgovornik danes izustil, on in stranka njegova takrat ne bota glasovala samo za tako majhen zboljšek, kakor letos, temveč bota glasovala za izdatnejše zboljšanje materijelnega stanja našega učiteljstva, kakor bo gotovo tudi glasovala stranka, kateri imam jaz čast pripadati. Če bo torej to soglasje trajalo tudi prihodnje leto, ko bo šlo za trajnejši pobiljšek gospodom učiteljem, tedaj smemo pričakovati najboljšega uspeha za učiteljstvo in jaz le želim, da bi ga tudi v resnici pričakali.

Dolžnost moja pa je, da pri tej priliki izpregovorim še nekoliko besed in sicer v obrambo moža, katerega je častiti gospod predgovornik imenoval, kateri se pa tukaj sam ne more braniti.

Častiti gospod predgovornik je imenoval urednika „Učiteljskega Tovarisha“ gospoda Jakoba Dimnika, češ, da on misli, da niso vsi učitelji taki, kakor Dimnik. Mogoče je to, toda jaz pravim, da bi bili lahko ponosni na to, ko bi bili vsi učitelji tako inteligentni in ako bi se vsi tako zavedali svojih stanovskih dolžnosti, ki jih imajo do

šole, kakor gospod Dimnik. Častiti gospod predgovornik sicer pravi, da je govoril z nekaterimi učitelji, ki so obsojali postopanje gospoda Dimnika. Gospoda moja, kaj se ne da vse obsojati! Ni je skoraj stvari, katere ta ali oni ne bi mogel obsojati. Tudi to rad verjamem, da je gospod predgovornik našel tega ali onega učitelja, ki se je njemu nasproti izrazil, da obsoja gospoda Dimnika ravnanje. Gospoda moja, ravno tako pa smem trditi, ne da bi me mogel kdo dezavouirati, da se velika večina slovenskih učiteljev odločno strinja s samosvestnim postopanjem njegovim (Poslanec Schaffer: „Sehr richtig!“), in temu, jaz mislim, niti častiti gospod predgovornik sam ne bo hotel oporekati.

Mislim, da o tej stvari ni potreba obširneje govoriti. Jaz vem in učiteljstvo ve, kaj si ima misliti o gospodu Dimniku in o njegovem postopanju, in kaj si ima misliti o tistih, kateri so morebiti proti takemu ravnanju, in zato bo zadostovalo, ako sem izpregovoril teh par besed v obrambo gospoda Dimnika, ki se, kakor rečeno, sam ne more tukaj zagovarjati. (Odobranje v središču in na desni. — Beifall im Centrum und rechts.)

Deželni glavar: Želi še kdo besede? Nihče se ne oglasi. — Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Višnikar: Visoka zbornica! Jaz sicer nisem pooblaščen v imenu finančnega odseka se izreči za predlog častitega gospoda poslanca Globočnika, vendar mislim, da ga za svojo osebo smem zagovarjati, ker so moji predlogi v finančnem odseku še dalje segali, kakor danes njegovi.

Veseli me posebno to, da se je častiti gospod predgovornik Kalan tako gorko zavzel za učiteljski stan in povdarjal potrebo, da se njegovo gmotno stanje zboljša.

Ker se od nobene strani ni ugovarjalo proti povišanju te podpore od 30 gld. na 50 gld., menim, da tudi jaz nisem dolžan, se temu upirati. Želel bi bil, da bi se bile vsaj še učiteljicam v IV. plačilnem razredu dovolile take podpore po 50 gld., ker imajo končno tiste dolžnosti,*) kakor učitelji in s 450 gld. tudi učiteljice ne morejo dostojno izhajati.

Jaz torej za svojo osebo tudi podpiram predlog častitega gospoda tovariša Globočnika, ker drugega dalje segajočega ni.

Deželni glavar: Glasovali bomo najprej o predlogu gospoda poslanca Globočnika k poglavju III., naslovu 3, ker je spreminjajoč predlog nasproti nasvetom finančnega odseka. Prosim gospode poslance, da gredo vsi na svoje sedeže, da bo mogoče šteti glasove. Zgodi se.

Gospodje poslanci, ki so za predlog gospoda poslanca Globočnika, izvolijo ustati. Obvelja.

Ta predlog je sprejet in s tem odpade glasovanje o predlogu finančnega odseka glede točke I., II., III. in IV.

Glasovati je pa še o točki V., ki se glasi: „Navedene podpore, katere dotičnim učnim osebam ne dajo nikake pravice do višjih plač, je izplačati v polnem znesku dne 1. julija 1897. leta“.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati. Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Višnikar: Vsled teh sklepov se torej poviša potrebščina za draginjske priklade in druge podpore na strani 7. priloge 49. od 2000 gld. na 14.800 gld., torej za 12.800 gld.

Glede učiteljev I. plačilnega razreda pod točko 1. a) omenjam, da se je v prilogo vrnila pomota. Podpore po 40 gld. namreč nimajo dobiti vsi učitelji I. plačilnega razreda, ampak samo tisti, ki imajo po 120 gld. stanarine. To sta pa samo dva učitelja, ki sta ob enem šolska voditelja. Drugi učitelji I. plačilnega razreda uživajo stanarine po 100 gld. in imajo, kakor tudi učitelji II. plačilnega razreda, dobiti podpore po 50 gld.

Potrebščina glede draginjskih priklad in drugih podpor znaša torej:

1.) Draginjske priklade za učitelje in učiteljice v Ljubljani, ki nimajo naturalnega stanovanja in stalnega dopusta, in sicer:

a) šolskima voditeljema-učiteljema I. plačilnega razreda po 40 gld.	80 gld.
namesto kakor predlaga finančni odsek 360 gld.;	
b) učiteljem I. in II. plačilnega razreda po 50 gld.	700 „
namesto kakor predlaga finančni odsek 350 gld.;	
c) učiteljem III. plačilnega razreda po 70 gld.	700 „
namesto kakor predlaga finančni odsek 770 gld.;	
d) učiteljicam I., II. in III. plačilnega razreda po 30 gld.	390 „
e) šolskemu slugi Štefanu Benčina	30 „
	<hr/>
skupaj	1900 gld.

*) Pa ne tistih skrbi za družino! Uredn.

2. Podpore drugim stalno nameščenim učiteljem in učiteljicam, in sicer:

a) vsem učiteljem IV. plačilnega razreda po 50 gld.	5.500 gld.
namesto kakor predlaga finančni odsek 6.600 gld. ;	
b) vsem stalno nameščenim učiteljicam IV. plačilnega razreda po 30 gld.	3.300 "
c) učiteljem II. in III. plačilnega razreda izven Ljubljane, kateri ne uživajo naturalnega stanovanja, po 50 gld.	3.100 "
d) drugim učiteljem in šolskim voditeljem II. in III. plačilnega razreda izven Ljubljane	1.000 "
	12.900 gld.

v ekstra-ordinariju skupaj . . . . .

namesto 9.460 gld., kakor je predlagal finančni odsek.
 Svota v III. poglavju znaša torej v ordinariji 25.245 gld., v ekstra-ordinariji 17.600 gld., namesto 14.160 gld., kakor je predlagal finančni odsek, in skupaj 42.845 gld., namesto po finančnem odseku predlaganih 39.405 gld.

IV. Poglavje: „Pokojnine učiteljskih udov“ 340 gld. nespremenjeno. Obvelja.

V. Miloščine 217 gld. Obvelja.

VI. Različni troški 600 gld. Obvelja.

Vsa potrebščina znaša torej vsled današnjih, po predlogu gospoda poslanca Globočnika storjenih sklepov za 3440 gld. več, in sicer se poviša izredna potrebščina na 20.653 gld. in skupna potrebščina na 387.465 gld.

Glede pokritja omenjam, da so obligacijske obresti od finančnega odseka sprejete bile nespremenjeno v znesku 3847 gld. Obvelja.

Razni doneski se nasvetujejo v znesku 20.240 gld. Pri tem poglavju se je zvišalo samo pokritje v dohodkih od zapuščin od 14.000 gld. na 15.000 gld. glede na dotične prihodke zadnjih let, ki znašajo mnogo več, kakor 14.000 gld., tako da je upanje opravičeno, da dobimo iz tega naslova vsaj 15.000 gld.

Predlagam torej, da se za doneske odobri svota 20.240 gld. Obvelja.

Različni dohodki se proračunavajo na 182 gld. Obvelja.

Glavna svota dohodkov znaša torej 24.269 gld. in ako se primerja to pokritje s potrebščino, povišano za 3440 gld., torej v znesku 387.465 gld., kaže se primanjkljaja 363.196 gld., kateri naj se na podlagi §. 2., 2. odstavek deželnega zakona z dne 28. decembra 1884, pokrije z 10% priklado na dokladi za deželni zaklad podvržene neposrednje davke, ki po državnem proračunu za leto 1896. znašajo 1.567.105 gld. v znesku 156.710 gld., tako da bo pokriti iz deželnega zaklada še 206.486 gld., to je za 11.012 gld. več, kakor leta 1896.

Finančni odsek torej nasvetuje:

„Visoki deželni zbor skleni:

1.) Proračun normalnega šolskega zaklada za leto 1897. s potrebščino 387.465 gld. in s pokritjem . . . . . 24.269 .
 torej s primanjkljajem . . . . . 363.196 gld.
 se odobruje.

2.) V pokritje tega primanjkljaja se bo l. 1897. pobirala 10% priklada na celo predpisano svoto vseh direktnih davkov, torej zlasti od rednega davka z vsemi državnimi prikladami vred, to je zemljiškega, hišno-najemniškega in hišno-razrednega davka, pridobitnega in dohodniškega davka po vsej deželi.

Daljni nedostatek v znesku 206.486 gld. je pokriti iz deželnega zaklada.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod 2.) izposluje Najvišje potrjenje.

4.) V poglavju III. „Potrebščina“ se dovoljuje c. kr. deželnemu šolskemu svetu virement po dogovoru z deželnim odborom.

5.) Potrebščine normalnega šolskega zaklada za leto 1896., katere bi utegnile nastati vsled pravokrepnih naredb deželnega šolskega sveta dogovorno z deželnim odborom ter bi presegle proračun, je pokriti iz blagajniških preostankov iz leta 1896.

Deželni glavar: Prosim gospode poslance, da se podajo na svoje prostore, ker se bo glasovalo.

Gospod poročevalec je ravnokar prečital posamezne točke predlogove in torej mislim, da jih ni treba še enkrat prečitati ter prosim, da gospodje poslanci, ki pritrjujejo 1. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Gospodje, ki pritrjujejo 2. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Gospodje, ki pritrjujejo 3. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Gospodje, ki pritrjujejo 4. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Gospodje, ki pritrjujejo 5. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Torej so vsi predlogi sprejeti.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita še resolucije.

Poročevalec **Višnikar:** Predlagajo se še sledeče resolucije:

I. Deželnemu odboru se naroča:

1.) poučiti se natanko o tem, kako bi se dalo gmotno stanje kranjskega ljudskega učiteljstva zboljšati in osobito zakona z dné 29. aprila 1873. št. 22, 9. marca 1879, št. 13 in 29. novembra 1890, št. 23 dež. zak., času primerno izpremeniti.

Ta resolucija se je že v teku debate dovolj utemeljevala in mislim torej, da mi je ni treba nadalje utemeljevati.

2. da v prihodnjem zasedanji vis. deželnemu zboru predloži načrt zakona, s katerim bi se deželni zakon z dné 28. decembra 1884, št. 1 (§ 2.) izpremenil tako, da bi se vsa potrebščina normalnega šolskega zaklada pokrivala s posebno šolsko naklado.

Že dné 25. januarija leta 1895. je visoki deželni zbor sklenil resolucijo, ki se je glasila: „Deželnemu odboru se naroča prevdarjati, ali bi ne kazalo spremeniti deželnega zakona z dné 28. decembra l. 1884. v tem zmislu, da bi se vsa potrebščina za šolstvo pokrivala s posebno šolsko naklado in bi ne bilo treba na deželni zaklad prevajevati en del tega bremena. V prihodnjem zasedanji naj deželni odbor visokemu zboru poroča o tej zadevi, oziroma pripravi potrebne predloge“. Letos se stavlja ta resolucija vnovič, pa bolj precizno, ker se deželnemu odboru nalaga, da že predloži dotični načrt zakona in to posebno z ozirom na poročilo deželnega knjigovodstva z dné 28. julija 1896, katero pravi, da je sklep visokega deželnega zbora le tovore priporočati, ker bo na eni strani gospodarstvo mnogo jasneje, na drugi strani pa tudi knjigovodstvu olajšano delo in bo evidenca ložja. Sedaj je potreba za šolske namene okolu 23% doklade na vse davke. Potrebščine za šolske namene pa se pokrivajo z 10% doklado na davke, vse drugo pa se da iz deželnega zaklada. Ako se spremenil zakon v zmislu resolucije, se bo kazala prava podoba, koliko v resnici stane naše šolstvo. V dotično potrebščino bo po mojem mnenji kazalo sprejeti tudi potrebščino učiteljskega pokojninskega zaklada.

Prosim torej, da se ti dve resoluciji sprejmeta.

Deželni glavar: Želi kdo besede k resoluciji 1. ali 2.? Nihče se ne oglasi.

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo resolucijama pod I., izvolijo ustati. Obvelja. Sprejeto.

Poročevalec Višnikar: II. Visoka c. kr. vlada se vnovič pozivlja, da v svrhu boljšega nadzorovanja šolstva čim preje imenuje posebnega deželnega šolskega nadzornika za ljudske šole na Kranjskem in da eventualno predloži načrt zakona glede stalnih okrajnih šolskih nadzornikov po vzgledu zakona z dné 8. junija 1892, št. 92, za Galicijo.

Gledé te resolucije omenjam, da se ž njo le ponavljata resoluciji z dné 25. januarja leta 1896., da torej nima nič novega v sebi. Pripomnim le toliko, da je gotovo jako želeli, da se v deželi namesti drugi deželni šolski nadzornik, ker je enemu samemu nemogoče, nadzorovati ljudske in srednje šole, ki so se od tistega časa, ko je bil za obe šoli nastavljen en deželni šolski nadzornik, jako pomnožile, tako da je enemu deželnemu šolskemu nadzorniku nemogoče, poleg mnovega uradnega posla nadzorovati še vse šole. V interesu naših šol je gotovo želeli, da se za ljudske šole nastavi poseben deželni šolski nadzornik, in to tudi zato, da se bodo tudi okrajni šolski nadzorniki ložje nadzorovali in se vse nadzorovanje vršilo bolj enakomerno in sistematično.

Deželni glavar: Želi kdo besede k tej resoluciji? Nihče se ne oglasi.

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tudi tej resoluciji, izvolijo ustati. Obvelja. Sprejeto.

Poročevalec Višnikar: Končno je staval gospod poslanec dr. Tavčar naslednjo resolucijo:

Visoki deželni zbor skleni:

„C. kr. vlada se pozivlja, da prične vsako leto primerno donášati k potrebščinam za ljudsko šolstvo v vojvodini Kranjski; deželnemu odboru pa se nalaga, da se v tem smislu takoj prične pogajati s c. kr. vlado“.

Jaz mislim, da proti tej resoluciji pač nihče ne bode ugovarjal, posebno ne, ako se pomisli, da dosedaj država za ljudske šole prispeva samo z nezatno svoto 2172 gld. na leto.

Prosim torej, da se tudi ta resolucija sprejme.

Deželni glavar: Želi še kdo besede? Nihče se ne oglasi.

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s to resolucijo, izvolijo ustati. Obvelja. Sprejeto.

Poročevalec Višnikar: Prosim, da se ravnokar storjeni sklepi glede proračuna normalnega šolskega zaklada sprejmejo takoj tudi v celoti.

Deželni glavar: Gospod poročevalec predlaga, da se proračun normalno-šolskega zaklada sprejme takoj v celoti.

Ker proračun obstoji iz več toček, treba tretjega branja in ako ni ugovora, se bo takoj zvršilo tretje branje. Ni ugovora.

Prosim torej gospode poslance, ki pritrde proračunu normalno-šolskega zaklada v celoti, da izvolijo ustati. Obvelja.

Proračun je v celoti potrjen in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Vestnik.

Cesarjev rojstni dan se je 18. m. m. slavil na Slovenskem na običajni slavnostni način. Pa ne samo za nas Slovence, ampak tudi za vse druge avstrijske narode je bil ta dan velik praznik; molilo se je v vseh državnih jezikih za prebлагаga nam vladarja, popevala se je v vseh cerkvah cesarska himna. Vedno zvesto in udano avstrijsko učiteljstvo se je še posebno veselilo dneva, ko je doživelo Njegovo Veličanstvo svoj 67. rojstni dan, ker nam je podarilo novi šolski zakon, ki se po vsej pravici imenuje „biser avstrijskega zakonodajstva“. Prosili smo ta dan Previdnost božjo, da ga ohrani čilega in zdravega še mnogo, mnogo let! Bog ga nam torej poživi v splošno blaginjo svojih avstrijskih vernih narodov!

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gospod Josip Pintar, učitelj v Tunjicah, 2·40 gld.; Postojnsko učiteljstvo čisti dohodek veselice z dne 7. mal srpana 40 gld.; učiteljstvo litijskega okraja 7·21 gld.; g. Simon Punčah, nadučitelj v Slavini, 1·80 gld.; g. Fran Verbič, učitelj v Slavini, 2·40 gld.; g. Miha Kalan, nadučitelj v Št. Petru na Pivki, 1·80 gld. — Do danes je nabranih 692·51 gld. V kratkem bomo objavili izkaz vseh darovalcev.

Učiteljski konvikt: G. Koller Fran, učitelj v Adlešičah, 2 K; po gosp. Jos. Hribarju, učitelju v Ribnici: g. Ivan Mandelc, nadučitelj v Sodražici, 2·20 K; gdč. Marija Bernot, učiteljica v Sodražici, 2·20 K; g. Štefan Tomšič, nadučitelj v Ribnici, 6 K; g. Miha Poklukar, učitelj v Ribnici, 2 K; g. Josip Sedlak, nadučitelj v Lozkem potoku, 2 K; gdč. Pavla Fleš, učiteljica v Ribnici, 2 K; g. Josip Hribar, učitelj v Ribnici, 5 K. Poverjenik g. Rudolf Piš, učitelj v Cerknici, je nabral za II. četrtletje 18 K; g. Josip Ciperle, meščanski učitelj na Dunaji, 2 K. Čisti dohodek „akademije“, ki so jo priredili p. i. abiturijentje obeh c. kr. ljubljanskih učiteljišč dne 17. mal. srpana — po g. Vinko Škofu 80 K, (obljubljenih nam je pa še 20 K). Čisti dohodek veselice, ki jo je priredilo Trnovsko in učiteljstvo ilirsko-bistriškega okraja s sodelovanjem tamošnjih rodoljubkin in rodoljubov dne 1. vel. srpana t. l. — po g. nadučitelju Martinu Zarniku 63·64 K; g. Fran Papler, nadučitelj v Borovnici, na knjižico „krajcarske podružnice“ št. 26 nabral, oziroma prodal znak za 12 K; gdč. Ida Mally, učiteljica v Predosljah, skupila na knjižico „krajcarske podružnice“ št. 26 (?) 24·80 K; gosp. A. Pirc, učitelj v Borovnici, 5 K, katere je podaril „Neimenovan pogrebec“ o priliki pogreba r. Lovro Verbiča. G. Fran Papler, nadučitelj v Borovnici, je prodal povodom osmine po r. Lovro Verbiču na knjižico „krajcarske podružnice“ štev. 26 petkrajcarskih znamk za 41 K. Živio! — Do danes je nabranih 5613·18 K. To je za naše razmere že precej lepa številka, katera se pa v jednem letu lahko še več ko podvoji, če bo slovensko učiteljstvo storilo svojo dolžnost pri razpečavanju znamk „krajcarske podružnice“. Posebno p. i. slovenske učiteljice si stekó pri prodaji znamk „krajcarske podružnice“ prav velike zasluge za naš konvikt, če pokažejo le količkaj dobre volje in požrtvovalnosti. Torej: gospice koleginje, le pokažite svojo stanovsko zavest ter tekmuje te med sabo v razprodaji mark za učiteljski konvikt. Pri družih prilikah bomo pa učitelji Vas podpirali. V vzajemnem delovanju in slogi je moč in napredek!

Da se denar čimpreje plodonosno naloži, prosimo prodajalke in prodajalce mark „krajcarske podružnice“, da nam blagovolijo vsacih 5 gld. sproti poslati ter nam ob jednem naznaniti številko dotične knjižice „krajcarske podružnice“, na katero se je poslana srota skupila.

Osobne vesti. Gospod Anton Dekleva, učitelj petja in glasbe na učiteljišči v Koprju, je premeščen na učiteljišče v Ljubljano. — Na predlog okraj. šol. sveta celjskega imenoval je dež. šol. svet v Gradci g. Armin Gradišnika, do sedaj učitelja v Hrastniku, za nadučitelja na okoliško šolo celjsko; g. Josip Brinarja pa za učitelja na slovensko petrazrednico v Vojniku. Oba ta gospoda sta značajna moža ter marljiva slovenska pisatelja. Častitamo torej dotičnima šolama. — Okrajni šolski svet celjski je v svoji seji dne 26. t. m. imenoval ljubljanske učiteljske kandidate: g. Boleslav Bizjak, (roj. 1877 v Mokronogu), za podučitelja v Vojnku, g. Davorin Slopšeka, (roj. 1878 v Brežicah), za podučitelja v Dramlje in gdč. Ano Lampret, (roj. 1877 v Ljubljani), za podučiteljico v Prožin. — Premeščen je g. Josip Podpečan, učitelj in šolski vodja v Keblju, za stalnega učitelja k Sv. Ani na Krembergu; stalnim podučiteljem je imenovan dosedajni pomožni učitelj g. Anton Span na utrakvistični šoli v Brežicah; namestnim podučiteljem za šolo v Tepanju imenovan je učiteljski kandidat g. Janez Časl; gdč. Ana Arko pride za učiteljico iz Šmartna pri Litiji v Sevnico. — Deželni šolski svet kranjski je učitelja v Višnji gori g. Jos. Verbiča imenoval nadučiteljem v Litiji in

gosp. Iv. Bartelja v Šmartnem pri Litiji nadučiteljem na isti šoli. Stalnimi učitelji so imenovani gg. Alojzij Gorjup za Postojino, Engelbert Kavčič za Semic, Ivan Cviru za Trzic, Vinko Krek za Podrago, Fr. Borštnik za Knežak, Jernej Černe za Šmartno pri Litiji. Dalje je dež. šolski svet dovolil, da gdč. Franica Žebre v Koprivniku in Analija Vičič v Dobropolju menjata službi, g. Mihaelu Kosu v Homecu pa je dal za obisk dunajskega pedagogija dve leti dopusta.

Tiskarna Miličeva, katero p. i. učiteljstvu prav toplo priporočamo, je izdala „Cenik šolskih tiskovin, knjig, muzikalij in drugih potrebščin“. Cene so *zdatno znižane*. Cenik je priložen današnji številki.

E. Ganglove pesmi bodo izišle prihodnji mesec v Milicevi tiskarni.

† **Janko Kersnik**. Naš narod je zadel zopet hud udarec; dne 27. mal. srpana je izdihnil po daljšem bolehanji svojo blago dušo pri svojih sorodnikih v Ljubljani najmarljivejši, in lahko rečemo tudi: prvi pisatelj slovenski — Janko Kersnik. Le pogledimo vse Kersnikove umotvore, kateri je priobčeval v raznih letnikih „Ljubljanskega Zvona“: „Luterski ljudje“ (1882), „Cyclamen“ (1883), „Gospod Janez“ (1884), „Agitator“ (1885), „Testament“ (1887), „Rošlin in Vrjanko“ (1889), „Jara gospoda“ (1893), „Očetov greh“ (1894). In njegove kratke črtice! kako pretresljive, ganljive, pa kako istinite so vse! Uprav v teh slikah kakor „V zemljiški knjigi“, „Otroški dohtar“, „Ponkerčev oča“, „Mohoričev Tone“, „Rojenica“, „Mačkova očeta“, „Kmetška smrt“ se je pokazal pravega mojstra na polju beletristike.

Janko Kersnik je bil velik prijatelj svobodomiselnega in naprednega učiteljstva ter nove šole, ni pa mogel trpeti nazadnjaških učiteljev, dobrovedoč, da taki učitelji so grobokopi lastnega stanu in naroda slovenskega.

Blag bodi spomin njega blagi in plemeniti duši in lahka mu bodi zemlja domača!

† **Prof. Ivan Vidmar**. Iz Novegamesta došla nam je 10. vel. srpana prežalostna vest, da je prominul v Toplicah, kamor je šel iskat zdravja, Ivan Vidmar, c. kr. profesor na novomeški gimnaziji. Splošno se sodi, da je postal Vidmar žrtev splošne suplentovske bede; kajti bil je po mnogoletnem suplentovanji šele pred jednin letom imenovan profesorjem. Pokojnik je bil napreden mož ter velik prijatelj slovenskemu učiteljstvu. Blag mu spomin!

Skupščina nemških avstrijskih učiteljev, ki se je vršila letos v dunajskem Novem mestu, je pred vsem pokazala, da je večina nemških učiteljev jako nacionalno fanatična, da je nasprotnica klerikalizma, nasprotnica podeželenja ljudske šole in gorka zagovornica svobodomiselnosti. Skupščina je protestovala proti Gessmannovi nameri, da bi angaževal duhovščino za špijonažo in denuncijantstvo, — proslavljala je spomin svobodomiselnega in demokratskega pedagoga Dittesa, katerega ideje so zašle še premalo med učiteljstvo, — razpravljal se je načrt odgojiteljskega zakona, ki bi imel neizmerno važnost za otroke zanikernih in ubožnih starišev. Jako značilen pa je spor mej „mladimi“ in „nacionalci“, ki se je dogodil pri populudanski seji. „Mladi“ stoje na stališču, da imajo Slovani prav isto pravico do popolne izobrazbe kakor Nemci, nacionalci pa so bili proti temu. Nastal je velik prepir, ki bi narastel skoro do pretepa. „Mladi“ — die Jungen — so pometali črno-rudeče-zlate trobojnice s prs ter imeli svojo skupščino.

Veseli nas ta pojav med nemškimi učitelji, ker dokazuje, da se začno tudi Nemci oklepati demokratičnih načel in zastopati stališče kulturne ravnopravnosti vseh narodov. Odkrito povemo tudi, da simpatizujemo slovenski učitelji z „mladimi“, ki so sicer trdi Nemci, a vendar pravični do družili avstrijskih narodov. Glasilo „mladih“ je „Freie Lehrerstimme“, (2 gld. na leto). Negujmo vsak svojo narodnost, a v boj za novo šolo je pa ne smemo zanašati; v tem boju imejmo zapisano na praporu: avstrijski učitelji; če se bomo pa cepili po narodnosti, ali še celo po posameznih narodnih strankah, potem bodo na dobičku — klerikalci. V slogi je moč!

Pomanjkanje učiteljev na Kranjskem postaja leto za letom večje in občutnejše. Lansko leto sta ostala samo dva abiturjenta na Kranjskem in letos ostanejo pa trije (tretji še ni zanesljiv), vsi drugi gredo pa na Štajersko, ali pa kam drugam — s trebuhom za kruhom. In prav imajo fantje! Čemu neki bi stradali doma, če se jim reže na tujem boljši in lepši kruh!

Pri praznem želodcu preneha tudi ljubezen do domovine in nihče nas ne more siliti, da bi morali iz domovinske ljubezni — stradati!

Naloga ljudskega učitelja je velika, naš stan je težak; od nas je odvisna bodočnost našega naroda: mi vzgajamo narod, mi ga pripravljamo misliti svobodno. Toda pri razmerah, v katerih živimo danes — pri naših slabih plačah, nam je naravnost nemoogoče, vstrezati stanovskim zahtevam, ker nas moré noč in dan skrbti, kako bomo preživeli s pičlimi dohodki sebe in družino svojo!

Te žalostne posledice so krive, da se nekaj let sem tako malo poklicanih mladeničev posveti učiteljskemu stanu, ker vsakdo dobro vé, da ga tu ne čaka drugaz, kakor suženjske verige in — glad. Teh žalostnih razmer pa ne odpravijo pripravljalni tečajji, ne meščanske šole, še manj pa „Pripravnški dom“, ampak jedino le — z b o l j š a n j e p l a č. Torej: Videant consules!

Odkritje spominske plošče rajnkemu Iv. Tomšiču se bo vršilo dné 8. t. m. na Vinici. Slavnostni govor je prevzel g. E. G a n g l. — Močnikova spominska plošča se bo odkrila prihodnje leto.

Občni zbor „Narodne šole“ in „Vdovskega učiteljskega društva“ bo dne 23. t. m. v telovadnici II. mestne šole na Cojzovi cesti. Začetek ob 8. uri s sv. mašo. Zeleti bi bilo, da se čim več tovarišev vdeleži zborovanj teh dveh društev, ker sta važni za razvoj narodnega šolstva, oziroma koristi našega stanu. Vabimo pa javno in odkrito — brez anonimnih dopisnic in rdečih listkov — ter upamo, da se bo vršilo zborovanje stvarno in v slogi. Po zborovanji bo skupno kosilo v „Narodnem domu“. Pri tej priliki bomo lahko zopet katero izpregovorili. Torej na svidenje!

Kratki katekizem (cena 16 kr.) se še vedno dobiva v Blaznikovi tiskarni.

Ročni katalog, sestavljen Štefan Primožič, šolski vodja v Postojini, založil R. Šeber, tiskar v Postojini. Četrty letnik tega zelo spretno sestavljenega ročnega zapisnika izide letos prve dni t. m. z imenikom kranjskega učiteljstva. Oblika mu bode ostala, kakor druga leta, cena pa: za 75 otrok 35 kr., za 100 otrok 40 kr., za 125 otrok 45 kr. itd. To je gotovo nizka cena, a navzlic temu bode odstopil g. Šeber 5% vsega iztržka „učiteljskemu konviktu“. Če povemo še, da je g. Š. vrl narodnjak in velik prijatelj učiteljstva, mislimo, da nas slovensko učiteljstvo razume, kaj hočemo povedati. Kaj več o „katalogu“, kedar izide.

Iz Radovljiskega okraja. Pod Stolom, na prijazni Breznici, je imelo učiteljstvo radovljiskega okraja dne 14. mal. srpana svojo okrajno konferenco. Ne boim poročal o podrobnostih tega zborovanja, omeniti hočem samo dveh važnih izjav, kateri sta se čuli od merodajne strani in kateri je treba, da pomnimo.

Okrajni šolski nadzornik A. Žumer je v daljšem govoru povdarjal, kako je treba nam edinim biti, posebno v današnjih časih, če hočemo zboljšati svoj položaj in če hočemo se uspešno braniti zoper svoje neprijatelje. Potrdil je, da je učiteljstvo tega okraja postopalo vedno taktno in korektno bodisi v šoli ali zunaj šole. Ko je izjavil, da nima nikdo povoda pritoževati se, da bi se mladina v tem okraju ne vzrejala v verskem duhu na podlagi naših šolskih zakonov, sledilo mu je burno pritrdjevanje od zbranih učiteljev.

Pri kosilu razvnela se je seveda živahna zabava. Ume se, da ni manjkalo napitnice. Omenim naj samo napitnice domačega župnika T. Potočnika, kateri je v imenu duhovščine povdarjal, da mora sloga vladati med učiteljstvom in duhovščino, če hočeta oba faktorja doseči vspehov v šoli in zunaj šole. Slogo pa dosežeta, ako oba stanova gledata na to, kar ju družji in veže pri vzgoji in pouku, da se podpirata v svojem težavnem poslu in da si ne očitata vedno morebitnih pomanjkljivosti in napak. To jemlje ugled obema stanovima, kar gotovo ni nobenemu v korist.

Treba je, da delamo vsi — tudi duhovniki — po tem navodilu.*)

Triglavan.

V Španiji, kjer imajo klerikalci prvo besedo, je izmed 18 milijonov prebivalcev 11 milijonov analfabetov. Ljudska izomika je na najnižji stopinji, surovost (borba z biki!) pa na najvišji. Po španskem vzoru bi Ebenhoch & Comp. brzkone tudi Avstrijo radi prikrojili.

*) Slovensko učiteljstvo je pohlevno in miroljubno; zato smo prepričani, da ga ni ne jednega med nami, ki bi ne želel živeti v slogi s prečast. duhovščino, ker predobro vemo, da je ta sloga v korist obema stanovima, cerkvi in šoli. Če pa tu ali tam sloge ni, gotovo ni iskati krivde na strani učiteljevi, ampak povsod na strani dotičnega duhovnika, ker jih je mnogo — posebno mlajših — ki so načelni nasprotniki šole in — učiteljstva. Slovenski učitelji smo torej vsi za slogo s preč. duhovščino, ker nam je že naša slovenska mati vcepila v srce spoštovanje do duhovskega stanu. Če nam bo pa n. pr. dr. J. E. K. gradil „pons asinorum“ in dr. A. U. na njem „leščerbo prižigal“, ali pa, če se bo narodu našemu vcepjalo raz leco sovraštvo do slovenske verske šole in do slovenskega verskega učiteljstva, potem, seveda, nas tako postopanje ne družji, ampak — razdvaja.

Uredn.

Videant consules. Na vest, ki smo jo popolnoma stvarno priobčili v zadnji številki pod tem zaglavjem, je prinesel „Slovenec“ to-le:

Poslano.

„Slov. Narodu“, „Učit. Tovarišu“ in gosp. Fr. Zamanu, nadučitelju v Hrenovicah. Kolikor se luna zmeni, če pes nanjo laja, toliko jaz, če me „Učitelj. Tovarish“ in „Slov. Narod“ napadata. Teh dveh in njima po nazorih in mišljenju sorodnih listov pač ne spoznam vrednih, da bi odbijal njihove napade ali jim pošiljal popravke. To je moja zadnja beseda. — Hrenovice, dne 21. julija 1897. — Karol Čik, kaplan in katehet. — P. i. čitatelje prosimo, da preberó še jedenkrat vest, ki smo jo priobčili v zadnji številki in potem naj pa primerjajo ž njo to poslano, ki je je spisal g. Čik bržkone zopet v „svoji vsemogčnosti“. Slika, ki jo dobi lahko vsakdo iz tega „poslanega“, je zopet jasen dokaz, kako težko stališče ima naše napredno in svobodomiselnó učiteljstvo na deželi!

Naznanilo. P. i. slovenskemu učiteljstvu se osojam uljudno naznanjati, da sem na željo nekaterih gospodov učiteljev priredil v svojih šolskih zvezkih med št. 2 in 3 ter med 5 in 6 nov liniament št. 2^{1/2} in 5^{1/2}, ki je jednak Grubauerjevim zvezkom št. 3 in št. 10. Ob jednem naznanjam, da izdelujem tudi zvezke z 8 listi, kojih sto velja 1:50 gld., s 6 listi pa 1:30 gld. Risankam sem pridejal tudi pokladne liste, da učenci ne zamažejo risbe. Za zvezke, ki se bodo prodali na Štajarsko in Primorsko, odstopim „Zavezi slov. učit. društev“ 10% dobička. Priporočevaje se p. i. slovenskemu učiteljstvu, bilježim

z vsem spoštovanjem

Josip Petrič,

izdelovatelj šolskih zvezkov.

Ljubljana, dne 10. vel. srpana 1897.

Slovske knjižnice je izišel 64. snopič ter prinaša povest „Punčika“.

Koroški „Mir“ seje prepri in napada novo šolo, kjer le more. To posebno zadnji čas. V podlistku 22. številke t. l. z dné 10. vel. srpana ščuje po svoji stari navadi nerazsodno ljudstvo na naš stan, češ, da imamo premalo dela, preveč počitnic in — preveč plače! Tovariši, zapomnimo si to!

Nezgoda. Ponesrečil je dné 21. m. m., vračaje se iz Zagorja k Sv. Križu, nadučitelj gosp. Jeglič. Prišedši v Litijo, odpeljal se je v mraku, na poti se mu je v najhujši nevilhiti zvrnil voz v temi, in on je padel tako nesrečno pod voz, da mu je prizadelo mnogo udarcev po vsem životu. Voznik ga je le z veliko težavo spravil v bližnjo vas, domu pa so ga šele drugi dan spravili.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Zahl 1146

B. Sch. R. An der neugebauten einclassigen Volksschule in Altbacher wird die Lehrer und Leiter-Stelle mit dem Jahresgehälte der IV. Gehaltsclassen nebst dem Weiderecht für eine Kuh zur definitiven, eventuell provisorischen Besetzung ausgeschrieben. Gehörig instruierte Gesuche sind bis zum 5. September im vorgeschriebenen Wege hieramts einzubringen.

K. k. Bezirksschulrath Gottschee, am 17. August 1897.

Listnica uredništva: Sl. vodstva srednjih in ljudskih šol, ki so bila toli prijazna, da so nam vposlala letna poročila svojih zavodov, tem potom najtopleje zahvaljujemo; žal, da zaradi pretesnega prostora ne moremo o vsebini kaj več izpregovoriti. — **G. F. K.:** Zakon z dné 29. listopada 1890. leta, dež. zak. št. 23 o uredbi aktivitetnih plač učiteljskega osebja na javnih ljudskih šolah, s katerim se nekatera določila deželnih zakonov z dné 29. mal. travna 1873. leta, dež. zak. št. 22 (št. 55 Heinzove zbirke), in z dné 9. sušca 1879. leta, dež. zak. št. 13, prenamejajo, oziroma dopolnjujejo. — Zaradi poročil o „Zavezinem“ zborovanji in Praprotnikovi slavnosti smo morali več člankov, dopisov in vestij danes izpustiti; prosimo potrpljenja, pride vse na vrsto.

Listnica upravnishva: V blagajnični knjigi je še mnogo praznih okenc; nekateri „naročniki“ imajo celó po dve ali tri prazna okenca. Res čudno! Da bi se že skoraj vzbudila med nami — stanovska zavest!

Ivan E. Weixl

v Kamnici pri Mariboru

priporoča svoje higij., c. in kr. priv. šolske klopi in dovoljenje za njih ponarejanje po nizki ceni. — Ta sestav pridobil si je strokovnjaško in zdravniško simpatijo povsem, in je vpeljan že v mnogih šolah avstrij.-ogers. dežel in tudi Nemške države. (5—11)

Razgled gratis in franko.

Brata Eberl,

tovarna oljnatih barv, firneža in lakov; pleskarja
c. kr. drž. in c. kr. priv. južne železnice

v Ljubljani, v Frančiškanskih ulicah št. 4.

prevzameta vsa v pleskarstvo spadajoča dekorativna, stavbinska in po-
hištvna dela. Slavnim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom priporočata
nebliščeči lak za šolske table.

Delo reelno in fino, izvršitev točna in po najnižjih cenah. (2—12)

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernove ulice št. 9

priporočata svojo bogato zalogo izgotovljene moške in ženske obleke v vsaki velikosti ter najboljše perilo in zavratnice po najnižji ceni.

Kdor si kupuje obleko, ogleda naj si najprvo najino zalogo.

Naročila po meri se izvršujejo točno in ceno na Dunaju.

Ilustrovani ceniki se razpošiljajo franko in zastonj. (3—12)

P. i. učiteljstvu znižane cene.

Franc Čuden

urar v Ljubljani, Mestni trg št. 25.

priporoča svojo bogato zalogo vsakovrstnih žepnih in stenskih ur, budilnikov, prstanov, uhanov, šivalnih strojev od 25 gld. naprej, biciklov od 125 gld. naprej.

Popravila se izvršujejo natančno in točno.

Novi cenovniki na zahtevanje franko in zastonj. (4—12)

➡ Naročnike prosimo, da se ozirajo pri naročilih in nakupovanju na oznanila našega lista. ➡

➡ Šolski zvezki v prid „Učiteljskemu konviktu“. ➡

Josip Petrič,

trgovec s papirjem in izdelovatelj šolskih zvezkov
v prid „Učiteljskemu konviktu“
v Ljubljani na sv. Petra cesti

(blizu Frančiškanske cerkve)

priporoča svojo dobro urejeno trgovino s papirjem, pisalnim in risalnim orodjem, ter nadalje svinčnike „družbe sv. Cirila in Metoda“.

V zalogi ima vedno najboljši pisarniški, pisemski, ovojni in raznovrstni drugi papir, kakor tudi „narodni papir“.

Velika izbor držal, peres, gumic, šolskih ploščic, črtalnikov, čopičev, ravnil, risalnih desk, barvic, raznovrstnega črnila, bilježnikov, poslovnih in spominskih knjig, uradnih in družih zavitkov ter sploh vse v to stroko spadajočih predmetov po najnižjih cenah.

➡ Častitim gospodom šolskim voditeljem, učiteljem in gospodičnam učiteljicam znižane cene! ➡
(6—8)

➡ Zahtevajte jih odločno v vseh trgovinah! ➡

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1 poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema gospod Fran Črnagoj v Ljubljani (na Barju).

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. Oznanila in poslanice se računijo za celo stran 10 gld., pol strani 6 gld., $\frac{1}{3}$ strani 4 gld., $\frac{1}{4}$ strani 3 gld., $\frac{1}{8}$ strani 2 gld. manjši inserati po 15 kr. petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru.

Lastnik in založnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.

Zvezki v prid „Učiteljskemu konviktu“ po načrtu g. mestnega učitelja A. Razingerja.

Zvezki v prid „Učiteljskemu konviktu“ so iz najboljšega papirja in okusno opravljeni.